

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему Управління ефективністю діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в контексті державної фінансової політики

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0720-удмф-з
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Демура О.М.

освітньої програми управління державними
(код і назва освітньої програми)

та місцевими фінансами

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, доцент, к.е.н.

Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.е.н.

Афонов Р.П.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код та назва)

Освітня програма Управління державними та місцевими фінансами

(код та назва)

Спеціалізація _____

(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Глуцєвський В.В.

« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНЦІ

Демурі Олені Миколаївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Управління ефективністю діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в контексті державної фінансової політики

керівник роботи Шануров О.О., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «30» червня 2021 року № 975-с

2. Строк подання студентом роботи Дата згідно графіку захисту

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність банку, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні аспекти управління ефективністю банків в контексті сучасної державної політики

Аналітична частина. Аналіз ефективності діяльності комерційного банку

Проектна частина. Підвищення ефективності комерційного банку за рахунок розвитку фінансових послуг

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис.1.1. Взаємозв'язок банківської системи з економічною системою країни. Рис.1.2. Структура банківської системи України. Рис. 1.3. Схема управління ресурсами банків. Рис.1.4. Європейська модель розрахунку та аналізу прибутковості. Рис.1.5. Американська модель розрахунку та аналізу прибутковості. Таблиця 2.1. Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.1. Динаміка вартості активів ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.2. Динаміка капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» та його зобов'язань. Рис.2.3. Динаміка вартості коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 2.2. Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.4. Динаміка чистого процентного доходу ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.5. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2018р.). Рис.2.6. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2019р.). Рис. 2.6. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2020р.). Таблиця 2.4. Доходи за виплатами та комісійними ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.7. Структура комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» (2019р.). Рис.2.8. Структура комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» (2020р.). Таблиця 2.5. Процентні витрати ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 2.6. Комісійні витрати ПАТ КБ

«Приватбанк». Таблиця 2.7. Адміністративні та інші операційні витрати ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 2.8. Аналіз динаміки та структури коштів клієнтів. Рис.2.8. Динаміка поточних та строкових рахунків фізичних осіб ПАТ КБ «Приватбанк». Рис.2.9. Динаміка поточних та строкових рахунків юридичних осіб ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 2.9. Аналіз розподілу коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями економіки. Рис.2.10. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2018р.). Рис.2.11. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2019р.). Рис.2.12. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2020р.). Таблиця 2.10. Аналіз коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за строками погашення. Рис.2.13. Кошти клієнтів за строками погашення ПАТ КБ «Приватбанк» (2018р.). Рис.2.14. Кошти клієнтів за строками погашення ПАТ КБ «Приватбанк» (2019р.). Рис.2.15. Кошти клієнтів за строками погашення ПАТ КБ «Приватбанк» (2020р.). Таблиця 2.11 Моніторинг процентних витрат на кошти клієнтів. ПАТ КБ «Приватбанк», %. Рис.2.16. Динаміка відсоткових ставок ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 3.1. Відмінності між кредитом та факторингом. Таблиця 3.2. Факторингові операції 2 комерційних банків - лідерів ринку факторингових послуг та ПАТ КБ «Приватбанк». Таблиця 3.3. Розрахунок вартості факторингу. Таблиця 3.4. Розрахунок вартості кредиту. Таблиця 3.5. Порівняння вартості факторингу та вартості кредиту. Таблиця 3.6. Розрахована вартість факторингу для підприємств машинобудування. Таблиця 3.7. Розрахунок лізингових платежів. Таблиця 3.8. Розрахунок компенсаційної винагороди. Таблиця 3.9. Вартість лізингових платежів при використанні державної компенсації. Таблиця 3.10. Розрахунок результатів надання лізингових послуг банком ПАТ КБ «Приватбанк» сільськогосподарським товаровиробникам. Таблиця 3.11. Витрати на придбання депозитарних сейфів «KASO». Таблиця 3.12. Динаміка тарифів на оренду сейфів. Таблиця 3.13.Прогнозований прибуток від впровадження депозитарної діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» у м. Запоріжжі

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	18.09	19.10
2	<i>Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	19.10	30.10
3	<i>Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	30.10	16.11

7. Дата видачі завдання 10.09.2021р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження теоретичних основ управління ефективністю банком</i>	<i>25.10.2021</i>	
2	<i>Огляд літературних джерел з управління ефективністю банку</i>	<i>30.10.2021</i>	
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації комерційного банку</i>	<i>6.11.2021</i>	
4	<i>Аналіз фінансових результатів банку</i>	<i>20.11.2021</i>	
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності банку</i>	<i>30.11.2021</i>	

Студент _____

(підпис)

Демура О.М.

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

Шапуров О.О.

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

(підпис)

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Демура О.М. Управління ефективністю діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в контексті державної фінансової політики

Кваліфікаційна випускна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник О.О.Шапуров. Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ, кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021.

Сформовано теоретичні аспекти управління ефективністю комерційного банку. Проаналізовано ефективність комерційного банку. Запропоновано покращення ефективності комерційного банку за рахунок нетрадиційних фінансових операцій.

Ключові слова: ЕФЕКТИВНІСТЬ, ПРИБУТОК, ФАКТОРИНГ, ЛІЗИНГ, ДЕПОЗИТАРНІ ОПЕРАЦІЇ

ABSTRACT

Demura O.M. Effectiveness Management of CB PRIVATBANK JSC in The Context of State Financial Policy

Qualifying final work obtaining a master's degree in higher education by specialty 072 - Finance, banking and insurance, scientific supervisor. O.O.Shapurov. Engineering Educational and Scientific Institute ZNU, Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance. 2021.

The qualifying final work has outlined and described theoretical aspects of commercial bank efficiency management. The efficiency of a commercial bank is analyzed. Improve the efficiency of a commercial bank through non-traditional financial transactions was proposed.

Keywords: EFFICIENCY, PROFIT, FACTORING, LEASING, DEPOSITORY OPERATIONS

АННОТАЦИЯ

Демура О.М. Управление эффективностью деятельности АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в контексте государственной финансовой политики

Квалификационная выпускная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель А.А. Шапуров. Инженерный учебно-научный институт ЗНУ, кафедра информационной экономики, предпринимательства и финансов, 2021

Сформированы теоретические аспекты управления эффективностью коммерческого банка. Проанализирована эффективность коммерческого банка. Предложено улучшение эффективности коммерческого банка за счет нетрадиционных финансовых операций.

Ключевые слова: ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПРИБЫЛЬ, ФАКТОРИНГ, ЛИЗИНГ, ДЕПОЗИТАРНЫЕ ОПЕРАЦИИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	10
1.1. Сутність, роль та значення банківської системи в контексті сучасної державної політики.....	10
1.2. Управління фінансовою системою комерційного банку.....	19
1.3. Управління ефективністю діяльності банку.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»...	36
2.2. Аналіз ефективності ПАТ КБ «Приватбанк».....	41
2.3. Аналіз депозитних операцій ПАТ КБ «Приватбанк».....	53
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЗА РАХУНОК РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	64
3.1. Розвиток факторингових операцій АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	64
3.2. Розвиток лізингових платежів АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	73
3.3. Розвиток фінансових послуг банку за рахунок депозитарної діяльності.....	80
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми. Комерційні банки належать до особливої категорії ділових підприємств, що одержали назву фінансових посередників. Вони заохочують капітали, заощадження населення та інші грошові кошти, що звільняються в процесі господарської діяльності, і надають їх у тимчасове користування іншим економічним суб'єктам, які потребують додаткового капіталу. Банки створюють нові вимоги і зобов'язання, що стають товаром на грошовому ринку. Так, приймаючи вклади клієнтів, комерційний банк створює нове зобов'язання-депозит, а видаючи позику – нову вимогу до позичальника. Цей процес утворення нових зобов'язань становить сутність фінансового посередництва.

Законом України „Про банки і банківську діяльність” визначено, що банк – юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

Комерційні банки є багатофункціональними закладами, що оперують у різних секторах ринку позичкового капіталу. Вони надають клієнтам повний спектр послуг, включаючи кредити, прийом депозитів, розрахунків тощо. Цим вони відрізняються від спеціалізованих закладів, що обмежені певними функціями.

Проблемам ефективності банківської діяльності, грошового обігу та кредиту присвячені роботи багатьох вітчизняних учених, зокрема І. Гіленка, О. Дзюблюка, О. Кириченка, В. Кочетова, І. Лютого, В. Новицького та багатьох інших. Однак у вітчизняній літературі залишаються недостатньо дослідженими окремі аспекти банківської діяльності.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне узагальнення управління ефективністю комерційного банку та розробка рекомендацій щодо

застосування конкурентних фінансових заходів в сучасних умовах банківської системи.

Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

- розкрити сутність, роль та значення банківської системи в контексті сучасної державної політики;
- визначити основні аспекти управління фінансовою системою комерційного банку;
- проаналізувати ефективність комерційного банку
- проаналізувати депозитні операції комерційного банку
- запропонувати підвищення ефективності комерційного банку за рахунок розвитку лізингових та факторингових операцій
- запропонувати розвиток фінансових послуг комерційного банку за рахунок депозитарної діяльності

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є ефективність АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Предметом дослідження є теоретичні положення, методологія та практичні рекомендації ефективності комерційного банку

Методи дослідження. Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, теоретичне моделювання, абстрагування; спеціальні методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Матеріалами для дослідження стали: спеціальна література з проблем теорії та практики управління ефективністю комерційного банку, нормативні документи, статистичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:
удосконалено:

- науково – практичний підхід до підвищення ефективності комерційного банку, який на відміну від існуючих включає сучасний інструментарій нетрадиційних банківських послуг та забезпечує покращення фінансового стану в кризових умовах функціонування банківської сфери.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в ході дослідження науково – практичні рекомендації можуть бути використані в

діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» та в інших комерційних банках, що дозволить удосконалити та підвищити ефективність управління фінансово-господарською діяльністю.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповіді на Міжнародній науково – практичній конференції «Біоекономіка як ключовий фактор розвитку виробництва та екологізації промислового регіону».

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах міжнародної науково-практичної конференції.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, навчально – методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань підвищення ефективності комерційного банку.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на __ сторінках. Робота містить __ таблиць, __ рисунків та __ додатків. Список використаних джерел налічує __ найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність, роль та значення банківської системи в контексті сучасної державної політики

У ринковій економіці банки, як важливі економічні інститути, виступають найактивнішими позичальниками та кредиторами вільних фінансових ресурсів, здійснюючи їх акумулювання та ефективний розподіл та перерозподіл в різні сфери національного господарства. Тому функціональне призначення банківської системи полягає в фінансово-кредитному обслуговуванні підприємств, організацій та населення, а також забезпеченні стабільності національної грошової одиниці та регулюванні обсягу грошової маси в країні. На сьогоднішній день основне навантаження щодо грошово-кредитного забезпечення соціально-економічних процесів припадає саме на банківський сектор. За таких умов в період активізації світових інтеграційних процесів банківська система набуває нових рис, тому постає необхідність у вивченні теоретичних та практичних питань функціонування та розвитку банківської системи у глобалізованому фінансовому середовищі [1].

У сучасних умовах суттєво зростає роль банківської системи, оскільки вона стає важливою, визначальною складовою ринкового та державного регулювання економіки, забезпечуючи стабільність функціонування та ліквідність у системі ринкових відносин.

Визначальним напрямом сучасного розвитку міжнародних економічних відносин є глобалізація світових господарських зв'язків, що спричиняє суттєві зрушення у світовому просторі та породжує істотні зміни в процесах генезису і функціонування національних банківських систем. За таких умов пріоритетним завданням держав, що інтегруються у світовий фінансовий простір, стає

формування стійкого фінансово - кредитного сектору, в тому числі банківського, як базового чинника економічного зростання країн.

Здійснивши критичний аналіз наукової літератури вітчизняних та зарубіжних вчених виокремлено три підходи до вивчення економічної сутності поняття «банківська система»: інституційний, функціональний та системний.

З інституційної точки зору банківська система виступає як «сукупність універсальних і спеціалізованих банків та емісійних банків», «сукупність банківських і небанківських фінансових установ, що виконують окремі банківські операції», «сукупність різних видів банків і банківських інститутів в їх взаємозв'язку, що існує в тій чи іншій країні в певний історичний період», «сукупність банків, що виконують відповідні функції», «як динамічну цілеспрямовану сукупність взаємопов'язаних банківських інститутів, що постійно розвиваються», «сукупність взаємопов'язаних фінансово-кредитних установ (банків)» [2].

Навіть зваживши поняття до автоматичного об'єднання структурних елементів банківської системи, розуміємо всю його складність та багатогранність, оскільки з аналізу наведених вище визначень можна зазначити, що серед наукових кіл тривають дискусії з приводу її елементного складу.

Деякі теоретики до структурних елементів банківської системи включають не тільки банківські установи, а й небанківські фінансово-кредитні інститути, що виконують певні банківські операції, наприклад кредитні спілки, товариства, ломбарди, фінансові компанії та інші.

Даний підхід до трактування банківської системи використовується у національному законодавстві. Так, відповідно до статті 4 Закону України «Про банки та банківську діяльність», банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положення цього закону [3].

Розгляд даного поняття з інституційної точки зору дещо обмежує уявлення про економічну сутність банківської системи, про цілі, які вона повинна досягти та функції, які покликана виконувати, щоб підкреслити свою особливу роль у забезпеченні ефективного економічного та соціального розвитку держави. Тому постає необхідність трактування даного терміну з точки зору функціонального призначення. Так, О.Кириченко запропонував розуміти банківську систему як сукупність банківських установ, специфіка взаємодії між якими створює самостійну економічну структуру (рівні) з метою забезпечення та регулювання процесів формування і використання фінансових ресурсів, необхідних для потреб розвитку економіки з максимально можливим ступенем раціональності, оптимальності та ефективності [4].

Системний підхід дозволяє трактувати дефініцію «банківська система», як ключову динамічну складову фінансової системи, що історично формується під впливом зовнішніх і внутрішніх процесів, які відбуваються в країні, є цілісною сукупністю усіх банків країни, які взаємодіють між собою, підпорядковуючись установленим нормам і правилам ведення банківської справи, з метою ефективного грошово-кредитного регулювання економіки, а також досягнення економічної та соціальної ефективності діяльності [5]. Подібне визначення наводить А.М. Мороз [6].

Цілком можна погодитися з думкою науковців [7,8], що сутність банківської системи полягає у забезпеченні впорядкованого механізму грошово-кредитних відносин через жорстку фінансову дисципліну, якій повинні підпорядковуватись всі учасники процесу суспільного відтворення. Важливим завданням є створення досконалого грошово-кредитного механізму, який би працював на розвиток економіки.

Використання системного підходу в аналізі банківської системи дає можливість говорити про те, що вона є складовою кредитної системи, оскільки банківська діяльність покликана забезпечити ефективне грошово-кредитне регулювання економіки, кредитно-розрахункового обслуговування господарського обороту, а також стабільної діяльності банківських установ.

Функціонування банківської системи підпорядковане цілям економічної та соціальної політики держави, оскільки вона входить в підсистему вищого порядку – економічну систему, що розвивається за ринковими законами.

Забезпечуючи економіку необхідною кількістю грошей банки стимулюють розвиток національного господарства в країні. Проте слід розуміти, що не завжди цілі банківської системи збігаються з соціально-економічними пріоритетами країни, тому необхідно проводити політику узгодження банківських та загальнодержавних інтересів.

У роботі Примостки Л. О. зазначено, що банківська система – це елемент більш вищого порядку – економічної, фінансової тощо, який у складі цих систем виконує цілий ряд специфічних функцій, знаходиться у взаємозв'язку з іншими компонентами зазначених систем з визначеним рівнем ієрархічних взаємозалежностей [7].

Підсумовуючи вище зазначене, доцільно побудувати схему взаємодії та взаємозв'язку реального та фінансового сектору економіки, зокрема банківського (рис. 1.1).

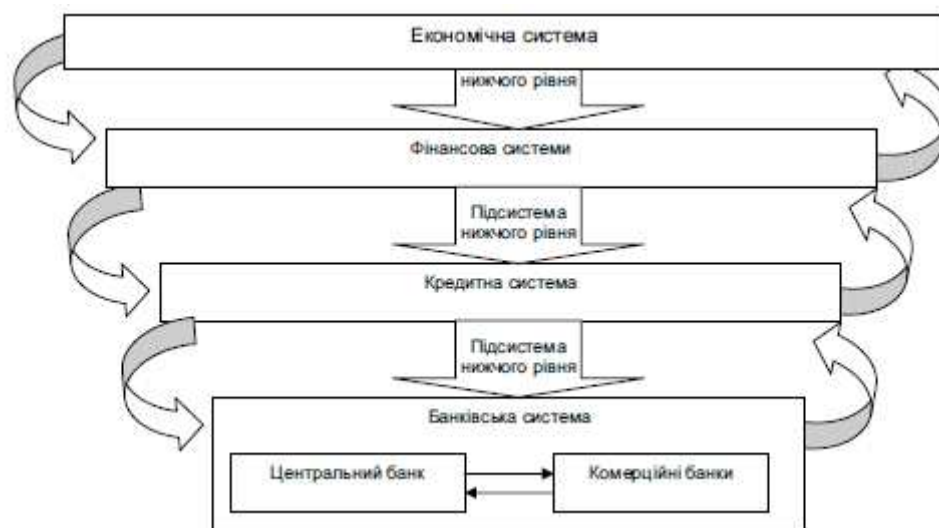

Рис.1.1. Взаємозв'язок банківської системи з економічною системою країни

На основі ґрунтовного вивчення теоретичних надбань вітчизняної та світової економічної науки, пропонуємо власне визначення банківської системи як складової кредитної та економічної системи, а по своїй суті як структуровану

сукупність функціонуючих в країні банківських установ різних рівнів, які взаємодіють між собою та здійснюють банківську діяльність в рамках встановленого правового поля.

Цілком можна погодитися з думкою Примостки Л. О., що на сучасному етапі розвитку банківська система набуває як загальносистемних, так і специфічних ознак. До загальносистемних науковець відносить: цілісність, ієрархічність, інтегрованість та цілеспрямованість [7].

Цілісність виявляється у тому, що зміна структури, зв'язків і поведінки будь-якого економічного суб'єкта діє на всі інші економічні суб'єкти і змінює систему в цілому. Правильним є і зворотне: будь-яка зміна банківської системи викликає перетворення структури, зв'язків і поведінки економічних суб'єктів.

Ієрархічність системи означає, що вона включена підсистемою в систему вищого порядку - кредитну систему, економічну систему, а кожен її компонент також є системою.

Інтегративність банківської системи полягає у тому, що вона має власні характеристики, які відсутні у її складових елементів. Тому перенесення на банківську систему властивостей окремого банку означає заперечення її соціального характеру. Специфічні властивості банківської системи виникають у процесі кооперації її підсистем (банків).

Банківська система належить до категорії активних, цілеспрямованих систем із зворотнім зв'язком. Характеристика банківської системи як активної цілеспрямованої системи обумовлена її стратегічним положенням, цілями і функціями, які вона виконує. До специфічних ознак науковець відносить динамічність, саморегуляцію, активність, керованість, стохастичність, еволюціонування, детермінованість, імовірність та існування зворотного зв'язку із зовнішнім середовищем [7].

Загалом під системою розуміють сукупність елементів, пов'язаних відношеннями та зв'язками один з одним. Мережа цих зв'язків та відношень формує структуру. При цьому елементи системи (підсистеми) функціонують у часі як єдине ціле: кожен елемент працює задля мети цілої системи.

З огляду на це необхідно розглянути засади структурування складових банківської системи.

Нерозвиненість ринкового механізму та жорсткий політичний режим передбачає формування однорівневої банківської системи з горизонтальними зв'язками між банками. Відповідна структура передбачає наявність декількох банків, які стоять на одній ієрархічній сходинці та відсутність центрального банку, або ж навпаки наявність лише одного державного банку, який виконує увесь спектр банківських послуг. Така організаційна побудова притаманна адміністративно-командній економіці або ж країні з перехідною економікою, в якій тільки почато процес формування банківської системи [5].

Трансформація економічного устрою до соціально-орієнтованих ринкових відносин вплинула на характер формування та функціонування банківської системи та сприяли її дворівневій побудові.

Перший рівень - центральний банк, головним завданням якого є здійснення грошової емісії та забезпечення стабільності національної грошової одиниці, а також регулювання та координація діяльності грошово-кредитної системи; другий рівень – це комерційні банки, що здійснюють свою діяльність на комерційних засадах в умовах вільної конкуренції та відповідно до завдань грошово-кредитної політики центрального банку. Така структура передбачає наявність горизонтальних (між центральним банком та комерційними банками) та вертикальних (між комерційними банками) зв'язків.

Орієнтація держави на розвиток ринкових відносин сприяла формуванню дворівневої банківської системи України, з відповідними структурними елементами, що представлені на рис. 1.2.

Нерозривно з побудовою системи пов'язані притаманні їй функції, які виступають як спосіб її існування. Елементами системи опосередковується зв'язок структури та функції. Тому, на основі аналітичного огляду економічних публікацій вітчизняних науковців із зазначеної проблематики, виявлено, що банківська система покликана виконувати наступні функції: трансформаційну;

створення грошей і регулювання грошового обороту (емісійну); забезпечення стабільності банківської діяльності та грошового ринку (стабілізаційну) [3].

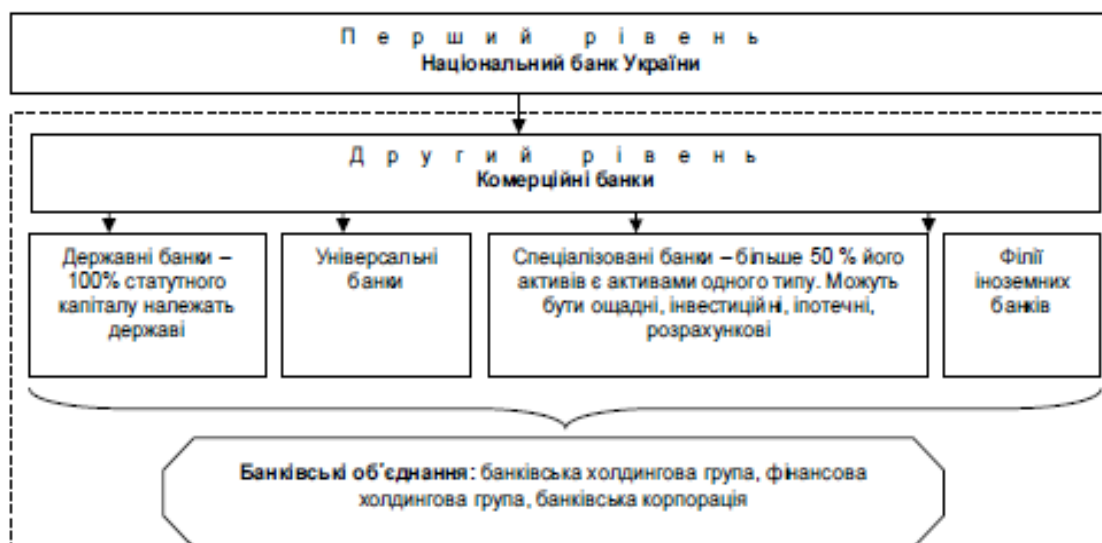

Рис.1.2. Структура банківської системи України

Трансформаційна функція проявляється в залученні банками вільних грошових коштів одних суб'єктів економічних відносин та наданні їх іншим суб'єктам, при цьому відбувається узгоджувальний процес шляхом зміни строків та розмірів грошового капіталу, ступеня ризику, клієнтів та регіонів.

Емісійна функція полягає у регулюванні грошової маси в обігу, шляхом оперативного управління пропозицією грошей відповідно до існуючого попиту на них з боку населення. Реалізація даної функції відбувається як на рівні центрального банку, так і на рівні комерційних банків завдяки методам та інструментам грошово-кредитної політики, таких як встановлення норм обов'язкових резервів, процентна політика, рефінансування комерційних банків, операції з цінними паперами на відкритому ринку, підтримання курсу національної валюти, регулювання імпорту та експорту капіталу [7].

Стабілізаційна функція пов'язана з високим рівнем ризику ведення банківського бізнесу, оскільки банк, як особливий суб'єкт економічних відносин, працює переважно з залученим капіталом на грошовому ринку, тим самим беручи на себе відповідальність перед вкладниками за банківські ризики своїх позичальників. За таких умов, дана функція передбачає необхідність

жорсткої регламентації правил ведення банківського бізнесу закріплених на законодавчому рівні, включаючи розробку дієвого механізму банківського регулювання та нагляду [9].

Процес глобалізації носить об'єктивний та всеосяжний характер, зумовлюючи зростання взаємозв'язків і взаємозалежності національних економічних систем. Банківська система, як важливий чинник розвитку національної економіки, перша відчуває на собі вплив фінансової глобалізації, перетворюючи її у пріоритетні галузі світових інтеграційних процесів.

Глобалізація банківського бізнесу є надзвичайно складним та суперечливим процесом, оскільки має як позитивний, так і негативний характер прояву. Прискорення економічного розвитку країн відбувається за рахунок залучення прямих іноземних інвестицій, вільному та швидкому розповсюдженню потоків капіталу.

Проте такі трансформаційні перетворення у світогосподарських процесах несуть в собі низку загроз, особливо для слаборозвинених економічних систем, які досить чутливі до подій, що відбуваються на світовому ринку, в той час як високорозвинені індустріальні країни закріплюють свої позиції світових лідерів та нав'язують власні «правила гри». За таких умов національні банківські системи потрапляють у залежність від міжнародного ринку капіталу, що призводить до виникнення системних банківських ризиків та підвищує небезпеку появи і поширення кризових явищ.

Під впливом глобалізації світового фінансового простору банківський сектор набуває інноваційного характеру та нових рис, зокрема впроваджуються нові види послуг, здійснюється значна консолідація банківського капіталу в національному та міжнародному масштабі. Тому, перш за все одним із найважливіших етапів приєднання банківської системи країни до інтегрованого банківського ринку, як свідчить практика розвинутих країн, є приведення у відповідність міжнародним стандартам національного банківського законодавства [10].

За результатами проведених досліджень можна зробити такі висновки:

1. Аналіз понятійного апарату дав можливість виділити та узагальнити такі базові підходи до трактування поняття «банківська система», як інституційний, функціональний та системний.

2. На основі узагальнення наукових здобутків вчених сформовано авторське визначення поняття банківська система, як складової кредитної та економічної системи, а по своїй суті як структурованої сукупності функціонуючих в країні банківських установ різних рівнів, які взаємодіють між собою та здійснюють банківську діяльність в рамках встановленого правового поля.

3. Банківській системі притаманні загальносистемні та специфічні ознаки. Цілісність, ієрархічність, інтегрованість та цілеспрямованість – це загальносистемні, а динамічність, саморегуляція, активність, керованість, стохастичність, еволюціонування, детермінованість, імовірність та існування зворотного зв'язку із зовнішнім середовищем – специфічні.

4. Роль банківської системи найбільш повно проявляється через виконання нею наступних функцій: трансформаційна; створення грошей і регулювання грошового обороту (емісійна); забезпечення стабільності банківської діяльності та грошового ринку (стабілізаційна).

5. Під дією суспільно-економічного устрою в країні, політичного режиму та стану розвитку економічних відносин відбувається формування однорівневої або дворівневої організаційної структури національних банківських систем.

6. Визначено, що жодна країна не в змозі бути відсторонена від подій, що відбуваються на міжнародному економічному просторі. Розвитку сучасних економічних відносин притаманний динамічний процес глобалізації фінансового ринку. При цьому банківська система зазвичай одна із перших інтегрує до світового економічного середовища.

1.2. Управління фінансовою системою комерційного банку

Щодня банки здійснюють тисячі операцій. Прорахунки та збитки при проведенні деяких з них є необхідним результатом ведення бізнесу. Однак для банків, які мають стабільну позицію на ринку, ці прорахунки та збитки не відіграють значної ролі і не стають визначальними в їх діяльності. Банки, які успішно ведуть свою діяльність на ринку банківських послуг, отримують стабільні та високі прибутки, ефективно управляють кредитним ризиком, постійно інвестують кошти в підготовку та перепідготовку кадрів, постійно розробляють і впроваджують нові продукти, орієнтуються в своїй діяльності на клієнта, а також послідовні в практиці управління [11, с.78].

Ефективне управління комерційним банком — це ефективне управління його фінансовими, трудовими та матеріальними ресурсами. Причому управління трудовими ресурсами не менш важливе для банку, ніж управління фінансами. Непродумана кадрова політика може спонукати керівників банку уникати ризиків у своїй діяльності, з тим щоб уникнути загрози звільнення, хоча більшість банків сплачують високу винагороду менеджерам банку саме за прийняття ризиків та прийняття відповідальних стратегічних рішень. Для заохочення керівників у результатах своєї діяльності застосовують різні механізми. Так, менеджерам банку можуть бути запропоновані опціони акцій банку або тимчасове обмеження в придбанні таких акцій, виплата премій за результатами роботи або довгострокові пенсійні плани. Залежно від конкретної ситуації кожен із цих підходів може стати досить ефективним стимулом до роботи. Для керівників нижчого рівня, які не мають частки в акціонерному капіталі банку, кращим стимулом до роботи є преміальні виплати [12, с.74].

Важливою складовою ефективної діяльності банку є також кваліфіковане юридичне забезпечення його діяльності, яке дає змогу суттєво зменшити можливі втрати при проведенні банківських операцій.

Управління банківськими фінансами, так само як і корпоративними, ставить одну основну мету – максимізацію ринкової вартості власного капіталу

та ринкової вартості акцій банку. Основними функціями фінансового менеджера банку, як і менеджера корпорації, є: залучення коштів па найбільш вигідній основі (управління пасивами) та їх ефективне використання (управління активами), що полягає у вкладенні в активи, які забезпечують банку необхідний рівень ліквідності та прибутковості при задовільному ступені ризику [13, с.282].

При цьому окремими напрямками фінансового менеджменту залишаються управління капіталом банку, а також заохочення акціонерів та керівництва банку, тобто формування та реалізація продуманої дивідендної та кадрової політики. Загальна схема управління фінансами в банках наведена на рис.1.3.

Управління активами концентрується переважно на управлінні кредитним портфелем та портфелем цінних паперів, управлінні ліквідністю та резервами, а також основним капіталом банку. При ефективному управлінні активами повністю розкривається їх здатність збільшувати акціонерний капітал банку. Оскільки основною причиною банкрутств банків є незадовільне управління кредитним портфелем, ефективне управління кредитами є основою успішної діяльності банку[14, с. 51].

Управління зобов'язаннями полягає в забезпеченні банку ресурсами на стабільній та вигідній основі, а також у забезпеченні невисокої вартості ресурсів та оптимальному співвідношенні між залученими коштами та власним капіталом банку. Оптимальне для банку співвідношення залучених та власних коштів визначається стратегією банку, прагненням прийняти на себе певні рівні ризику та отримати відповідний ризикам дохід. Управління власним капіталом банку зосереджується на підтримці показників достатності капіталу на належному рівні та забезпеченні необхідних темпів зростання капіталу [15, с. 70].

Управління пасивами в цілому полягає в управлінні структурою капіталу, вартістю капіталу та податковою політикою. При управлінні структурою капіталу потрібно мати на увазі, що позикові кошти, як правило, мають меншу вартість, ніж власний капітал. Для них завжди існує визначена процентна

ставка, а процентні платежі за борговими зобов'язаннями не входять до бази оподаткування [16].

Рис.1.3. Схема управління ресурсами банків

Банк, що проводить обережну політику, спрямовану на невисокий рівень ризику та невелику прибутковість, зменшуватиме частку боргу (фінансовий леверидж). Агресивна політика банку, націлена на прийняття банком значних ризиків та отримання значних прибутків, буде виражатись у збільшенні зобов'язань банку та ризику структури капіталу. Низький рівень капіталу значно підвищує ризик банкрутства банку при несприятливих змінах у ринковій кон'юктурі [17].

Основою в управлінні прибутковістю банку є управління якістю активів, рівнем та структурою операційних витрат, управління грошовими потоками і банківськими ризиками. Управління прибутковістю банку зосереджується на управлінні та контролі за тими складовими доходів та витрат, які можуть регулюватись банком. Насамперед це контроль за рівнем та структурою операційних витрат банку, витратами на оплату праці співробітників банку, які є основною складовою операційних витрат, а також управління комісійними

доходами та витратами банку, управління податками. Правильне управління податками, використання всіх можливих пільг в оподаткуванні дає можливість банку заощадити кошти та зменшити платежі до бюджету [18, с.16].

Крім управління капіталом, активами, пасивами та позабалансовою діяльністю, порівняно новим напрямом у управлінні банком є комплексне управління активами-пасивами, яке насамперед пов'язане з управлінням банківськими ризиками. З метою комплексного управління активами та пасивами баланс банку поділяють на серію портфелів: ресурси — на портфель основних або базових депозитів, фонди, залучені на грошовому ринку; власний капітал, активи — на портфель цінних паперів і портфель кредитів [19].

На якість активів-пасивів та на прийняття управлінських рішень впливають рівень інфляції, технологічні зміни, зміни валютних курсів та процентних ставок, зміни в класифікації кредитів, коливання рівня депозитів та ін. При управлінні активами-пасивами, визначенні оптимального рівня їх диверсифікації потрібно не допускати надмірної концентрації, яка часто призводить до зростаючого галузевого, географічного, клієнтського ризику чи ризику джерел фінансування [20, с.72].

Основними напрямками в комплексному управлінні активами-пасивами банку є управління термінами погашення активів-пасивів, управління валютним і процентним ризиками, ризиком ліквідності, управління кредитним портфелем та кредитним ризиком.

На основі вищезгаданого можна зробити наступні висновки:

1) Визначено теоретичні аспекти прибутковості банку та методів її оцінки.

Прибутковість банку відіграє важливу роль у діяльності банків. Всебічна і чітка оцінка прибутковості банку дає можливість отримати максимум інформації для аналізу фінансової стійкості банку. Дана оцінка викликана необхідністю одержання більш чіткого та об'єктивного висновку щодо фінансового стану та перспектив розвитку банку як для його клієнтів, вкладників, кредиторів, так і для центрального банку країни, який здійснює

постійний нагляд за діяльністю банківських установ. Ефективне управління банківською прибутковістю, її достовірна оцінка і об'єктивний аналіз сприятиме досягненню стратегічних і тактичних фінансових цілей банку.

2) Ознайомились з управлінням фінансовою системою комерційного банку.

Основою в управлінні прибутковістю банку є управління якістю активів, рівнем та структурою операційних витрат, управління грошовими потоками і банківськими ризиками. Управління прибутковістю банку зосереджується на управлінні та контролі за тими складовими доходів та витрат, які можуть регулюватись банком. Насамперед це контроль за рівнем та структурою операційних витрат банку, витратами на оплату праці співробітників банку, які є основною складовою операційних витрат, а також управління комісійними доходами та витратами банку, управління податками. Правильне управління податками, використання всіх можливих пільг в оподаткуванні дає можливість банку заощадити кошти та зменшити платежі до бюджету.

Крім управління капіталом, активами, пасивами та позабалансовою діяльністю, порівняно новим напрямом у управлінні банком є комплексне управління активами-пасивами, яке насамперед пов'язане з управлінням банківськими ризиками. З метою комплексного управління активами та пасивами баланс банку поділяють на серію портфельів: ресурси — на портфель основних або базових депозитів, фонди, залучені на грошовому ринку; власний капітал, активи — на портфель цінних паперів і портфель кредитів.

На якість активів-пасивів та на прийняття управлінських рішень впливають рівень інфляції, технологічні зміни, зміни валютних курсів та процентних ставок, зміни в класифікації кредитів, коливання рівня депозитів та ін. При управлінні активами-пасивами, визначенні оптимального рівня їх диверсифікації потрібно не допускати надмірної концентрації, яка часто призводить до зростання галузевого, географічного, клієнтського ризику чи ризику джерел фінансування.

Основними напрямками в комплексному управлінні активами-пасивами банку є управління термінами погашення активів-пасивів, управління валютним і процентним ризиками, ризиком ліквідності, управління кредитним портфелем та кредитним ризиком.

1.3. Управління ефективністю діяльності банку

Доходи банку – це загальна сума грошових коштів, що надходять до банку в результаті здійснення активних операцій та надання інших банківських послуг. Доходи банку мають бути достатніми не тільки для покриття операційних витрат, а й для нарощення власного капіталу та виплати доходу акціонерам, що в кінцевому підсумку підвищує авторитет банку та поліпшує його конкурентну позицію на ринку [21, с.115].

Чим більшою є частка доходів, отриманих на регулярній основі, в загальному обсязі доходів, тим вища якість банківських доходів. Якщо значна частина доходів має випадковий характер, то це свідчить про низьку їх якість та нестабільність діяльності банку.

Доходи банку поділяють на дві основні категорії: процентні та непроцентні доходи. Процентні доходи становлять до 70% доходів банку і складаються з процентних доходів від надання кредитних послуг, доходів від інвестицій у цінні папери та інших процентних доходів. Вони, як правило, враховуються за дату очікуваного надходження, а не тоді, коли фактично надходять до банку. Процентні витрати теж враховуються тоді, коли мають сплачуватись, а не тоді, коли реально сплачуються [22].

До процентних доходів банку від надання кредитних послуг належать процентні доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності та фізичним особам, доходи за коштами, розміщеними в інших банках та в центральному банку, процентні доходи за депозитами в інших банках та за кредитами, наданими іншим банківським установам. До процентних доходів за цінними паперами відносять процентні доходи за інвестиційними цінними паперами та за цінними паперами на продаж. Іншими процентними доходами вважають

доходи від операцій з філіями та іншими установами банку, а також процентні доходи за позабалансовими операціями [23,с.281].

Кредитні операції більшості банків як за обсягом, так і за дохідністю значно перевищують операції з цінними паперами. Водночас вони містять в собі значну частину банківських ризиків, а саме кредитний, процентний та валютний ризики. Більшість банкрутств банків відбуваються саме через незадовільне управління кредитним ризиком та низьку якість кредитного портфеля [24,с.58].

Процентні доходи залежать від обсягу наданих кредитів та інвестицій у цінні папери, від ринкових процентних ставок, потреб економіки в позичковому капіталі та пропозиції вільних грошових ресурсів на кредитному ринку. Можливості потенційних позичальників щодо залучення коштів з інших джерел скорочують можливості банків у сфері кредитування, збільшують конкуренцію на ринку кредитних послуг і сприяють появі нових кредитних інструментів, привабливих для клієнтів з погляду їх високої якості та задовільної ціни. Непроцентні доходи банку залежать від того, наскільки різноманітні за характером послуги надає комерційний банк. Основу не-процентних доходів будь-якого банку становлять комісійні доходи від кредитного та розрахунково-касового обслуговування клієнтів, комісійні від операцій з цінними паперами, валютою, комісійні доходи від падання банком трастових, факторингових, лізингових послуг, гарантій та поручительств, а також інші банківські та небанківські операційні доходи [25].

Інші банківські операційні доходи включають дивіденди, доходи від операційного лізингу та за операціями з іншими установами та філіями банку, штрафи і пені, отримані за банківськими операціями. До небанківських операційних доходів належать доходи, отримані від продажу основних засобів, інших матеріальних і нематеріальних активів, штрафи та пені, отримані за господарськими операціями, інші небанківські операційні доходи.

Доходи банку можуть збільшитися в разі повернення позик, які вважались безнадійними, зменшення резервів за заборгованістю, повернення

процентів і комісій, надлишково виплачених банком у попередньому році, повернення боргів, раніше списаних на збитки, інших непередбачених доходів.

До непроцентних доходів банку відносять також доходи від надання консультаційних, аудиторських, інформаційних послуг, винагороди за управління активами інших суб'єктів ринку, доходи від проведення айдерайтингу, плату за надання гарантій, поручительств тощо[26].

Витрати банку — це загальна сума грошових коштів, що витрачаються банком у процесі здійснення діяльності щодо залучення коштів та інших видів діяльності. Як і доходи, витрати комерційного банку можна поділити на дві основні групи — процентні та непроцентні.

Процентні витрати, як і процентні доходи, становлять найбільшу статтю банківських витрат. До цієї статті витрат належать:

- процентні витрати за коштами до запитання, отриманими від центрального та інших комерційних банків, а також депозитами, розміщеними іншими банками в цьому банку;
- процентні витрати за коштами до запитання та строковими депозитами, розміщеними в цьому банку підприємствами, іншими юридичними особами та населенням;
- процентні витрати за борговими зобов'язаннями, емітованими банком;
- процентні витрати за позабалансовими операціями;
- інші процентні витрати [27, с.100].

Фактично процентні витрати банку — це проценти, сплачені власникам основних депозитів, та процентні виплати за коштами, залученими на грошовому ринку, в тому числі за цінними паперами власної емісії.

Непроцентні витрати банку складаються з комісійних, сплачених іншим учасникам фінансового ринку, банківських, небанківських операційних витрат та витрат на формування резервів.

Комісійні витрати комерційного банку — це комісійні, сплачені іншим банківським установам за розрахунково-касове та кредитне обслуговування, фінансовим посередникам за посередництво в проведенні операцій з цінними

паперами та на валютному ринку, а також комісійні, сплачені за позабалансовими операціями [28].

Найвагомішою складовою непроцентних витрат банку є небанківські операційні витрати, які є найбільш регульованими з боку банку. До небанківських операційних витрат відносять витрати на утримання персоналу, в тому числі заробітну плату та нарахування на неї, податки та інші обов'язкові платежі, що відповідно до законодавства включаються до операційних витрат (ПДВ, податок на землю, нерухоме майно тощо). Це також витрати на утримання власних, орендованих основних засобів та нематеріальних активів, знос, витрати на ліцензування, інші експлуатаційні та господарські витрати, штрафи і пені, сплати іншим суб'єктам ринку. Обов'язковими статтями операційних витрат банку є витрати на охорону та телекомунікації, аудит, рекламу, відрядження, проведення маркетингових досліджень та ін. [31].

Процентні та комісійні витрати банку залежать переважно від ринкової кон'юнктури та конкурентної позиції банку. На операційні витрати банку суттєвий вплив має внутрішнє середовище банку – якість фінансового менеджменту та якість управління матеріальними і трудовими ресурсами банку. Тому при аналізі витрат банку та управління ними основні резерви економії потрібно шукати в непроцентних витратах банку, а саме у витратах на організацію та функціонування банківської установи [32].

Непроцентні витрати банку становлять від 2,5 до 3,5% до середніх активів; у тому числі витрати на персонал – до 2% від сумарних активів, або до 15% сукупного доходу банку, інші операційні витрати – 1–1,5% сумарних активів, або 10–15% сукупного доходу банку.

Прибуток банку створюється за рахунок перевищення доходів банку над його витратами. Забезпечення прибутковості банку – одна із основних цілей банківського менеджменту, оскільки постійні прибутки зменшують витрати на залучення акціонерного та боргового капіталу і сприяють зміцненню конкурентної позиції банку [33, с.131].

Слід зазначити, що впродовж останніх років відбулися певні позитивні зрушення в оцінці прибутковості вітчизняних банків з боку органів банківського нагляду. Поліпшилась інформаційна база для проведення такої оцінки. Цьому сприяв перехід всіх вітчизняних банків на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності: введено новий план рахунків, нові форми звітності тощо. Фінансова звітність банків почала складатися у відповідності до вимог Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. Затверджено постановою Правління НБУ № 480 від 27.12.2007р. Основними формами банківської звітності стали: балансовий звіт, звіт про фінансові результати, а також низка додатків до них, у яких представлені повні дані щодо: структури активів, зобов'язань та власного капіталу банку, ризиків, якості кредитного портфеля та інші показники, які є важливими для оцінки фінансового стану банку. Інформаційній повноті звітності особливо посприяло введення додатків, що дало змогу представляти звітність вітчизняних банків на рівні міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Завдяки цьому розширеному переліку даних фінансова звітність в більш повній мірі задовольняє вимоги користувачів інформацією щодо діяльності банку з боку акціонерів, клієнтів та партнерів банку, Національного банку України тощо [35,36].

Перехід до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності став першим позитивним кроком щодо забезпечення прозорості діяльності банку, хоча в багатьох випадках відбувається пряме копіювання показників, які використовуються в західній практиці.

Не завжди враховано те, що Україна, незважаючи на всі її намагання інтегруватися у світову економіку, має свої особливості як в галузевій структурі економіки (орієнтована на експорт), так і в фінансово-банківській сфері (низький рівень капіталізації банків тощо).

У вітчизняній практиці банківського нагляду, враховуючи міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності, став значно ґрунтовнішим аналіз

показників прибутковості банку, стала більш об'єктивною рейтингова оцінка його діяльності.

Виходячи з нормативно-правових документів, при визначенні прибутковості банків враховується більш широкий перелік показників, а саме:

- динаміка та рівень прибутковості;
- якість, структура і достатність надходжень (здатність покривати витрати, збитки, забезпечувати стабільне зростання рівня регулятивного капіталу, повнота формування резервів під активні операції та виплату дивідендів акціонерам);
- обсяг і динаміка змін різних складових доходів/витрат, прибутковості активів і витрат за зобов'язаннями, існуючі тенденції таких змін ;
- залежність фінансового стану банку від непередбачених доходів (враховуються доходи, що мають випадковий характер виникнення) та від непередбачених витрат, від ризикових видів діяльності (спекулятивні доходи) або нетрадиційних джерел доходу;
- якість бюджетного (підготовка кошторисів) і фінансового планування, а також якість контролю за виконанням намічених планів;
- коригування статей доходів/витрат, результату діяльності за результатами інспекційних перевірок;
- ефективність системи ціноутворення на банківські продукти;
- вплив можливих санкцій за судовими процесами тощо [38, с.138].

Аналіз оцінки прибутковості банку під час проведення інспекційних перевірок почав здійснюватись у вісім етапів:

1) насамперед оцінюється здатність банку покривати витрати, збитки, забезпечувати стабільне зростання рівня регулятивного капіталу, повнота формування резервів під активні операції та виплату дивідендів акціонерам у достатньому розмірі. Аналізується вплив коригувань статей доходів та витрат, що здійснений за результатами інспекційних перевірок, на прибутковість банку;

2) здійснюється аналіз якості, структури і достатності надходжень, обсягу змін в структурі доходів та витрат, прибутковості активів і витрат за зобов'язаннями, тенденції таких змін. Оцінюється залежність прибутковості від непередбачених доходів (доходи, що мають випадковий характер виникнення) та схильність до непередбачених витрат, від ризикових видів діяльності (спекулятивні доходи) або нетрадиційних джерел доходу та впливу можливих санкцій за судовими процесами тощо;

3) проводиться аналіз показників ефективності роботи банку;

4) аналізуються доходи та витрати майбутніх періодів;

5) оцінюється ефективність системи ціноутворення на банківські продукти;

6) проводиться аналіз якості бюджетного (підготовка кошторисів) і фінансового планування, а також якості контролю за виконанням цих планів;

7) здійснюються перевірки системи внутрішнього контролю доходів та витрат;

8) проводиться аналіз правомірності та достовірності обліку доходів та витрат [39].

Як показує практика інспекційних перевірок, для забезпечення ґрунтовного аналізу та оцінки ефективності роботи банку, прибутковості його діяльності, став більш детальним аналіз таких показників:

– рентабельності активів;

– рентабельності капіталу;

– чистої процентної позиції;

– чистого середу;

– чистої процентної маржі;

– середнього розміру доходів на одну гривню витрат [41].

Результати цього аналізу використовуються при визначенні рейтингової оцінки прибутковості банку.

Світова банківська практика передбачає використання низки показників прибутковості (дохід на активи, дохід на капітал, чистий спред, чиста

процентна маржа, відношення операційного доходу та чистого операційного доходу до загальних активів, посередницька маржа, коефіцієнт мінімальної дохідної маржі, чистий дохід на одного працівника, чистий дохід до витрат на утримання персоналу, показник ROA, показник фінансового левериджу та інші).

На теперішній час у світовій практиці аналіз прибутковості банку здійснюється комплексно, а показники прибутковості розглядаються не як окремі відносні показники, а як певна система фінансових показників банку, яка має забезпечити необхідний фінансовий результат, тобто здійснюється моделювання прибутковості банку. Використання комплексу цих показників дасть змогу в повній мірі дослідити всі аспекти прибутковості банку. Таке моделювання є однією з важливих функцій фінансового менеджменту, оскільки саме його результати дають змогу приймати виважені управлінські рішення, спрямовані на збільшення прибутковості, виявляти причини незадовільної роботи банку та забезпечувати їх стабільний розвиток. У вітчизняних умовах на основі такого аналізу можна виявити, на якому рівні прибутковості банку доцільно державним органам використовувати фінансові методи державного регулювання [33].

З позиції практичного застосування для нас неабиякий інтерес представляє як європейська (рис. 1.4), так і американська (рис. 1.5) моделі розрахунку та аналізу прибутковості банку.

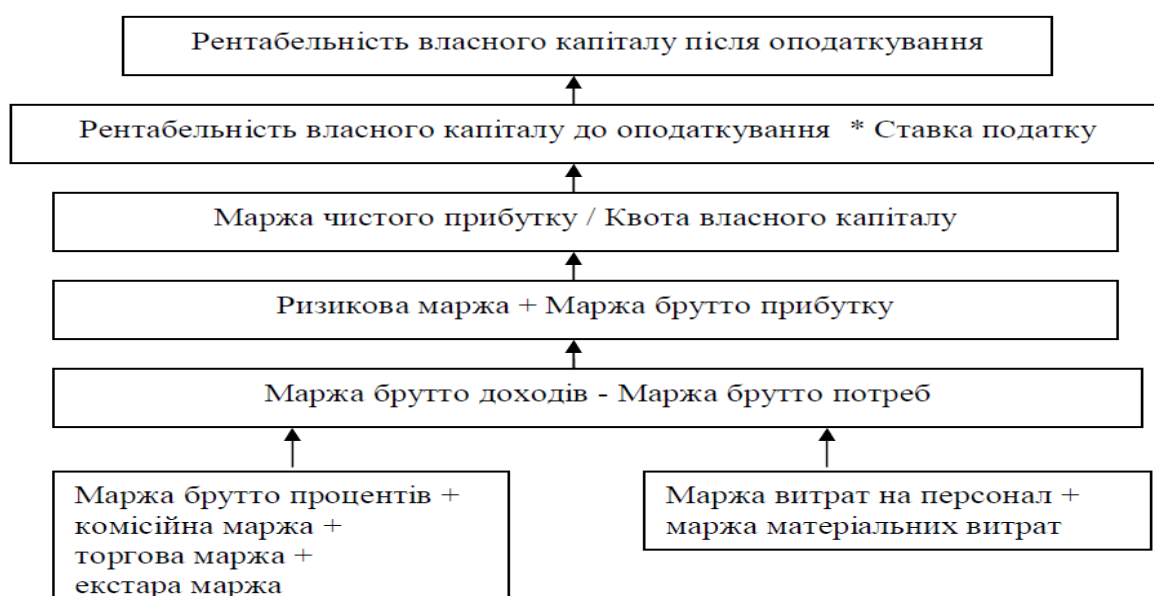

Рис.1.4. Європейська модель розрахунку та аналізу прибутковості

Між американською та європейською моделями існують суттєві відмінності щодо використання економічних показників та різні за структурою звіти про фінансові результати банків. В американській моделі використовуються здебільшого абсолютні та відносні, а в європейській – лише відносні показники. Американська модель також передбачає врахування можливих ризиків в діяльності банків.

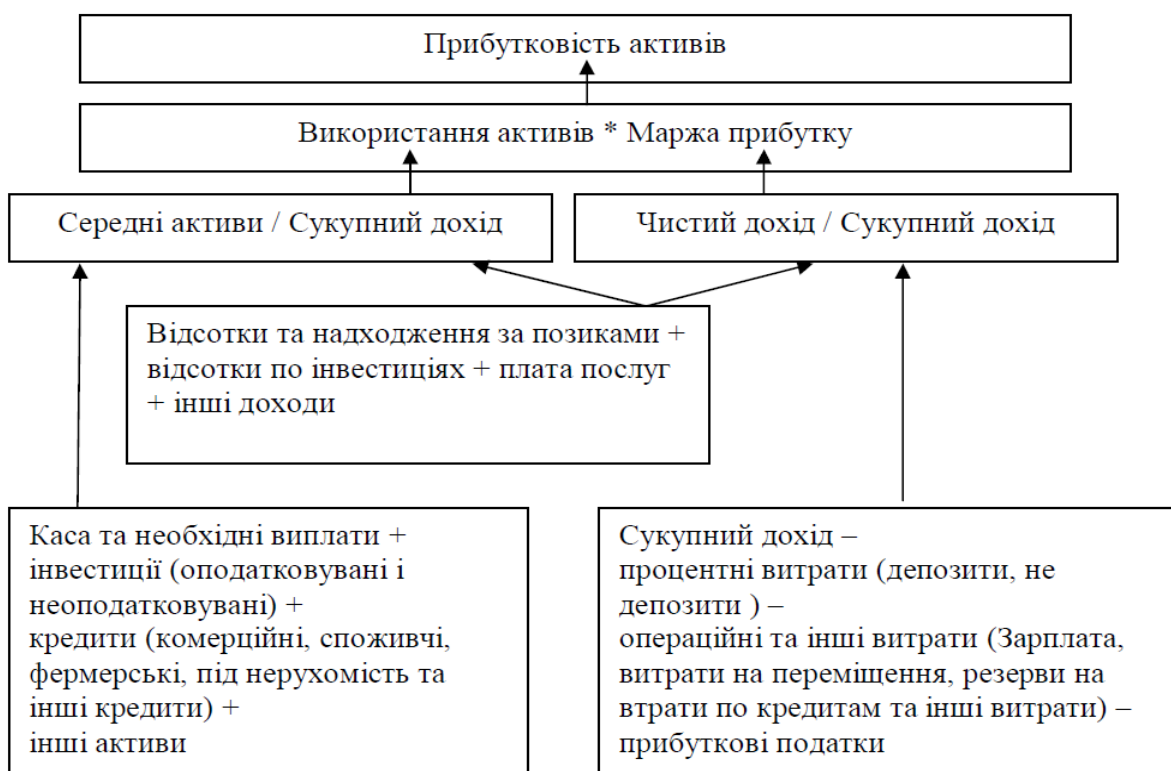

Рис.1.5. Американська модель розрахунку та аналізу прибутковості

Проаналізувавши особливості моделювання за європейською та американською системами, ми дійшли висновку, що європейська модель більш придатна до використання в українських умовах. Вона отримала назву ROI (Return on Investment - віддача капіталу), що означає, аналіз прибутковості власного капіталу [28].

Для того щоб побудувати ROI – модель, цілком достатньо даних, які підлягають обов'язковому опублікуванню у пресі та надаються банками контролюючим органам.

Користуючись такими даними, насамперед, розглядають основні фактори, які впливають на прибутковість банку і які можна визначити на основі даних Балансу банку та Звіту про фінансові результати:

- процентний надлишок – перевищення процентних доходів над процентними витратами (чистий процентний дохід);

- комісійний надлишок – перевищення доходів від комісії над комісійними витратами (чистий комісійний дохід);

- торговельний надлишок – прибуток (збиток) від торговельних операцій (торговельний дохід);

- надлишок з інших операцій банку – перевищення інших операційних доходів над іншими операційними витратами (дохід у вигляді дивідендів, дохід від участі в капіталі, інший дохід, витрати від участі в капіталі, інші витрати та доходи / збитки від довгострокових активів, призначених для продажу);

- адміністративні витрати – витрати на утримання персоналу та основних засобів, інші експлуатаційні витрати (загальні адміністративні витрати);

- податкові витрати (витрати на податок на прибуток);

- різниця між відрахуванням до резервів та зменшенням резервів за заборгованістю (чисті витрати на формування резервів);

- екстраординарний результат – перевищення непередбачених доходів (чистий прибуток / збиток від довгострокових активів, призначених для продажу) [19].

В європейській моделі використовується поняття «маржа» як найбільш узагальнюючий відносний показник, розрахунок якого проводиться на основі даних про валюту балансу банку.

У західній літературі поняття «рентабельність» згадується тільки як відносний показник, який визначається як співвідношення фінансових результатів до будь-якої величини. Рентабельність – це фінансовий вимір здатності розміщеного чи інвестованого капіталу приносити дохід.

З точки зору вітчизняних науковців, рентабельність – це виражений у процентах відносний показник прибутковості, який характеризує ефективність витрат підприємства загалом або ефективності виробництва окремих видів продукції. А також суму отриманого прибутку, як абсолютний показник та як відношення прибутку до певних величин (капітал, активи) [21].

Враховуючи досвід європейських науковців в моделюванні, в тому числі й в розробці ROI – моделей, можна сформувати ROI – модель, виходячи з опублікованих фінансових даних про активи, зобов'язання та капітал українських банків. Використання відносних показників дає можливість визначати та співставляти результати діяльності банків різних груп.

Вивчення існуючих підходів до аналізу прибутковості банку показало, що найбільш об'єктивну її оцінку можна одержати, визначивши рейтинги рентабельності вітчизняних банків і використовуючи систему відносних показників, зокрема:

- прибутковість активів (ROA);
- рентабельність власного капіталу (ROE);
- показник можливості покриття (MPS) [20].

Основний показник прибутковості банків – прибутковість активів. Вона показує, наскільки ефективно працює банк, тобто яка середня сума прибутку отримана однією одиницею активів. Інформацію щодо прибутку на кошти акціонерів містить показник прибутковості акціонерного капіталу. Він визначає, який чистий прибуток після відрахування податків отриманий на одну грошову одиницю акціонерного капіталу банку.

Використання системи цих показників дозволить в існуючих умовах оцінити прибутковість та ефективність роботи банку як адміністрацією, так і клієнтам банку [22].

Зазначимо, що показник ROA дає корисну інформацію для органів банківського нагляду та клієнтів банку, а показник рентабельності власного капіталу ROE важливіший для власників банківської установи.

Показник MPS показує спроможність банку покривати збитки попередніх періодів, в поточному періоді, що в значній мірі свідчить про те, до якого часу буде тривати незадовільний фінансовий стан банку.

Прибутковість банку відіграє важливу роль у діяльності банків. Всебічна і чітка оцінка прибутковості банку дає можливість отримати максимум інформації для аналізу фінансової стійкості банку. Дана оцінка викликана необхідністю одержання більш чіткого та об'єктивного висновку щодо фінансового стану та перспектив розвитку банку як для його клієнтів, вкладників, кредиторів, так і для центрального банку країни, який здійснює постійний нагляд за діяльністю банківських установ. Ефективне управління банківською прибутковістю, її достовірна оцінка і об'єктивний аналіз сприятиме досягненню стратегічних і тактичних фінансових цілей банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» (далі Банк) є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Станом на 31 грудня 2020 року Банк має 26 філій і 1 690 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі.

Структура корпоративного управління Розподіл функцій між органами управління Банку забезпечує ефективну систему управління та внутрішнього контролю. Органами управління Банку є:

– Акціонер або Вищий орган Банк сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів акціонера;

– Наглядова рада Банку Наглядова рада забезпечує стратегічне керівництво діяльністю Банку, контроль за діяльністю Правління Банку та захист прав акціонера. Ефективне управління передбачає систему звітності Наглядової ради перед Вищим органом;

– Правління Банку Правління здійснює керівництво поточною діяльністю Банку і підзвітне Наглядовій раді та Вищому органу.

Банк забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, являючись лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Основу ресурсної бази банку складають кошти фізичних осіб в національній валюті, із значною часткою поточних рахунків.

Стратегічною метою Банку є нарощування якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів МСБ. Банк має потужну транзакційну

платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online сервісами Банк має розгалужену мережу відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування, що дозволяють надавати послуги на всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій).

Пріоритетними напрямками в діяльності Банку було і залишається підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфелю, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури.

Визнання результатів та ефективності діяльності Банку підтверджується у різних номінаціях. Так, в 2020 році банк увійшов до десятки кращих банків Центральної та Східної Європи за версією одного з найавторитетніших економічних видань британського Euromoney, отримавши номінацію "CEE's best bank transformation". При цьому, ПриватБанк став першим українським банком, який увійшов в рейтинг кращих банків регіону за всю історію "Euromoney's Awards for Excellence" і одним з небагатьох локальних банків, який був включений в регіональний рейтинг разом з провідними європейськими та американськими банківськими групами. Міжнародне рейтингове агентство Moody's 10 грудня 2020 підвищило рейтинг Банку за довгостроковими депозитами в іноземній валюті до В3 з Саа1. Рейтинг Банку був підвищений в межах рейтингової дії щодо 18 банків регіону СНД, яке мало місце через зміни "стелі" (порогу), що застосовується до юрисдикцій зазначених банків, внаслідок публікації 7 грудня 2020 оновленої Методології Moody's з країнових стель (Moody's Country Ceilings Methodology). Стеля відображає найвищий рівень рейтингу, який в цілому може бути присвоєно фінансово найсильнішим зобов'язаннями емітентів, розташованих в цій країні. Рейтинг ПриватБанку за довгостроковими депозитами в іноземній валюті тепер відповідає рейтингу України (поточний В3 стабільний).

Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings 21 жовтня 2020 підтвердило рейтинг Банку на рівні «стабільний». Банк приділяє значну увагу сфері досліджень і розроблень, стимулюючи розвиток інновацій в організації. Зусилля Банку в цій сфері спрямовані на розробку нових продуктів та підвищення доступності сервісів для клієнтів. Як результат, Банк визнаний найкращим українським цифровим банком 2020 року в рейтингу World's Best Digital Banks, який проводить американський журнал Global Finance.

До рейтингу потрапили найбільш інноваційні банки країн Європи, Америки, Африки та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Рейтинг був складений за такими критеріями, як ефективність стратегії залучення та обслуговування цифрових клієнтів, зростання користувачів цифрових сервісів, а також дизайн і функціональність мобільних додатків та веб сайтів банків.

Банк не зупиняється в розвитку своїх інновацій. В 2020 році Банк запустив перші в Україні біометричні платіжні POS-термінали з технологією FacePay24, разом з SM POS та UKey розпочав впровадження програмних PPO для бізнесу (комплексне рішення в одному пристрої, яке поєднує сучасний мобільний POS-термінал з платіжними функціями, касовий апарат та систему обліку товарів), впровадив можливість платежів в чат-ботах популярного месенджера Viber, використовуючи інтернет-еквайрінг LiqPay, першим в Україні відкрив випуск платіжних карток міжнародної системи UnionPay International, а в жовтні запустив перший в Україні онлайн сервіс підписки та керування постачальниками комунальних послуг. Банк також продовжує розвивати мережу банкоматів та терміналів, оновлюючи самі пристрої, їх програмне забезпечення та додаючи нові можливості послуг.

Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» наведено в таблиці 2.1.

Основні показники діяльності ПАТ КБ «Приватбанк»

Роки	Активи, млн.грн	Капітал, млн.грн	Зобов'язання, млн.грн	Кредитний портфель, млн.грн	Інвестиційні цінні папери, млн.грн	Кошти клієнтів, млн.грн	Чистий прибуток, млн.грн
2018р.	179761	-26348	206109	32616	64409	82656	-176238
2019р.	253675	23619	230056	38335	126676	212167	378
2020 р.	278048	31464	246584	50140	180081	231055	12798
Відх (+,-)	98287	57812	40475	17524	115672	148399	189036
Темп зр.,%	154,7	*	119,6	153,7	279,6	279,5	*
Темп пр., %	54,7	*	19,6	53,7	179,6	179,5	*
Серед. зн. за 3 роки, млн.грн	237161	9578,3	227583	40364	123722	175293	-54354

Вартість активів ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 98287 млн.грн. (54,7%). Абсолютний показник 2020 р. перевищує середнє значення за 3 роки на 40886,7 млн.грн.

Динаміка вартості активів ПАТ КБ «Приватбанк» наведена на рис.2.1.

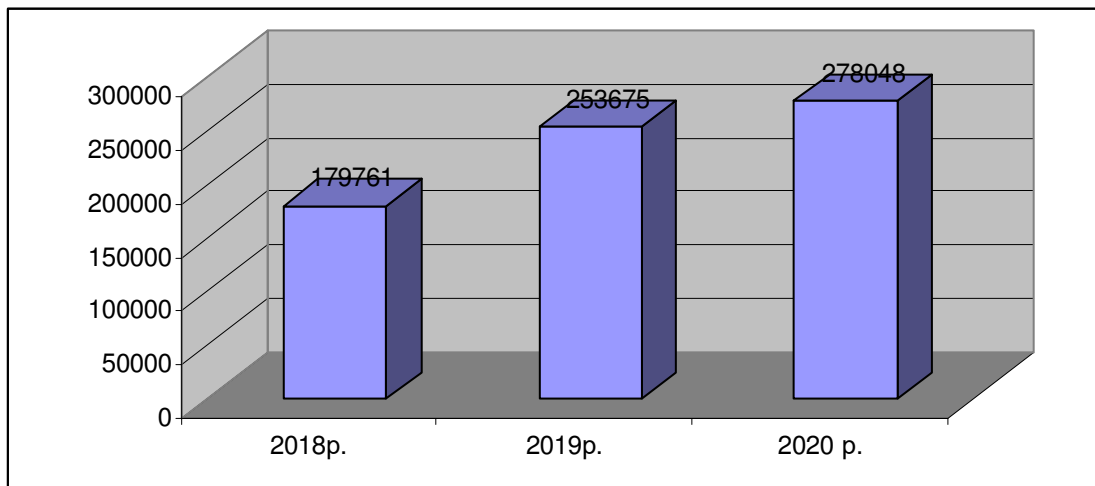

Рис.2.1. Динаміка вартості активів ПАТ КБ «Приватбанк»

З кожним роком динамічно збільшується капітал банку. Порівнюючи 2020р. з 2018р. капітал банку зріс на 57812 млн.грн.

Пропорційно капіталу банку зростають його зобов'язання. Вартість зобов'язань за останні 3 роки збільшилась на 40475 млн.грн (19,6%).

Динаміка капіталу банку та його зобов'язань наведена на рис.2.2.

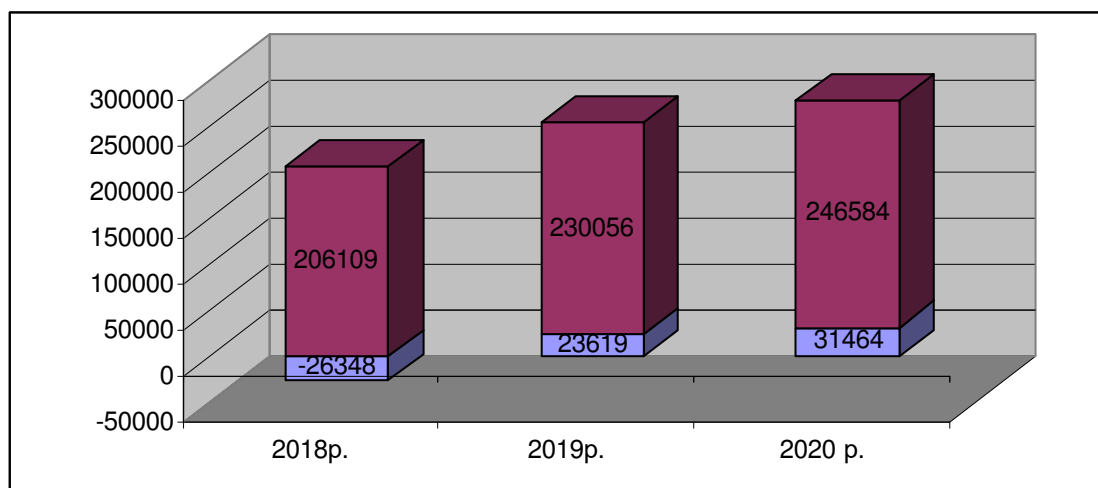

Рис.2.2. Динаміка капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» та його зобов'язань

Кредитний портфель ПАТ КБ «Приватбанк» збільшився на 17524 млн.грн, показник збільшився більш ніж у 1,5 рази.

Позитивний факт збільшення коштів клієнтів. У вартісному виразі збільшення склало 148399 млн.грн (майже у 2,8 рази).

Динаміка вартості коштів клієнтів наведена на рис.2.3.

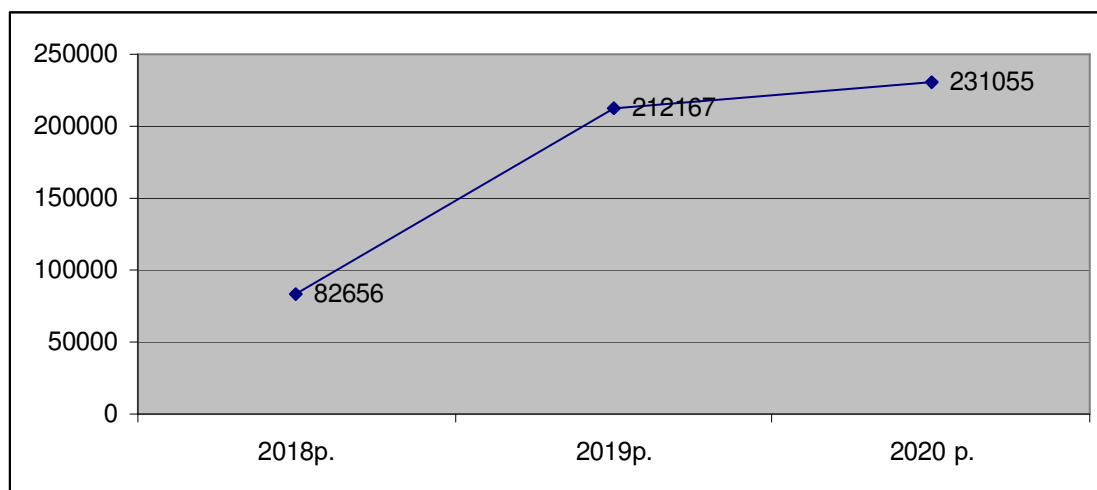

Рис.2.3. Динаміка вартості коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк»

ПАТ КБ «Приватбанк» має значні проблеми з показником чистого прибутку. Середня значення прибутковості банку за останні 3 роки складає - 54354 млн.грн.

2.2. Аналіз ефективності ПАТ КБ «Приватбанк»

Фінансовий результат діяльності банківської установи є одним з найважливіших показників його функціонування. Він характеризує стійкість і надійність комерційного банку, необхідний для створення резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва до розвитку та вдосконалення здійснюваних операцій на ринку, скорочення витрат і підвищення якості послуг, які надає банківська установа.

В сучасних умовах господарювання в нашій країні неможливо чітко визначити правильні або неправильні методи управління фінансовими результатами діяльності банківськими установами, є тільки відповідність або

невідповідність методу конкретній ситуації в конкретному банку. Однак, довіряючи точним технологіям управління і науковим рекомендаціям, на їх базі формують методи управління банків, потрібно вивчати і використовувати головні інструменти управління, а саме досвід і креативні розробки колективу та його керівників.

У ринкових умовах правильно розраховані величина отриманих фінансових результатів та рівень рентабельності комерційного банку є визначальними факторами визначення його конкурентоздатності серед банківських установ та можливості стабільного функціонування, надання якісних послуг на існуючому ринку.

Ефективний механізм управління прибутком банку дає можливість у повній мірі реалізувати цілі і завдання, що поставлені перед банком. Процес управління базується насамперед на аналізі.

Аналіз прибутковості банківської установи – це складне завдання, оскільки кожен аспект банківських операцій здійснює вплив на його прибутковість і тому має братися до уваги.

Визначення кінцевого фінансового результату діяльності банківської установи вбачає аналіз:

- джерел прибутку;
- доходів комерційного банку (структурний аналіз, оцінку рівня доходів);
- видатків банку (структурний аналіз, оцінка рівня видатків);
- абсолютного розміру прибутку та факторів, що на нього впливають;
- фінансових коефіцієнтів прибутковості (вивчення динаміки коефіцієнтів, оцінку коефіцієнтів з погляду їх нормативного рівня, факторний аналіз динаміки коефіцієнтів).

Здійснюючи оцінку фінансових результатів діяльності банку, доцільно проаналізувати показники доходів та витрат. Склад доходів банківських установ відрізняється від складу доходів, які отримують інші суб'єкти господарювання, що працюють у сфері торгівлі, матеріального виробництва чи сільського господарства.

Такі відмінності зумовлені специфікою діяльності кожного суб'єкта господарювання. Так, банківські установи як фінансові посередники надають грошові кошти у кредит за відповідну плату (відсотки), здійснюють розрахунково-касове обслуговування клієнтів, валютнообмінні операції, надають інші фінансові послуги.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» передбачено можливість одержання вітчизняними банками процентних доходів, комісійних доходів, доходів від торговельних операцій (від торгівлі цінними паперами, здійснення валютнообмінних операцій), доходів у формі отримання дивідендів, доходів від повернення раніше списаних активів, інших операційних доходів.

Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» наведені в таблиці 2.2.

Основними доходами ПАТ КБ «Приватбанк» є процентні та комісійні. Процентні доходи банку зменшились на 604 млн.грн (1,9%). Комісійні доходи динамічно збільшуються, порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість зростання склала 9225 млн.грн (189%).

Процентні витрати зменшились майже вдвічі, у вартісному виразі показник зменшення склав 15362 млн.грн.

Негативний факт збільшення більшими темпами комісійних витрат ніж комісійних доходів. Вартісне збільшення комісійних витрат склало 2197 млн.грн (199,6%).

Позитивний факт збільшення чистого процентного доходу, його вартість збільшилась майже у 8,5 раз. Чистий дохід за виплатами та комісійними теж з кожним роком зростає, порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшення склало 7028 млн.грн.

ПАТ КБ «Приватбанк» покращує свій кінцевий результат. Банк останні 2 роки має позитивний чистий прибуток. Порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість чистого прибутку збільшилась на 189036 млн.грн.

Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк»

роки	Процентні доходи, млн.грн	Комісійні доходи, млн.грн	Процентні витрати, млн.грн	Комісійні виграти, млн.грн	Адміністративні та інші операційні витрати, млн.грн	Чистий процентний дохід	Чистий дохід за виплатами та комісійними	Чистий прибуток за звітний період, млн.грн
2018р.	31358	10365	29364	2205	9771	1994	8160	-176238
2019р.	24485	13211	18374	3017	12194	6111	10194	378
2020р.	30754	19590	14002	4402	13988	16752	15188	12798
Відх. (+,-)	-604	9225	-15362	2197	4217	14758	7028	189036
Темп зростання (базовий),%	98,1	189	47,7	199,6	143,2	840,1	186,1	*

Динаміка чистого процентного доходу наведена на рис.2.4.

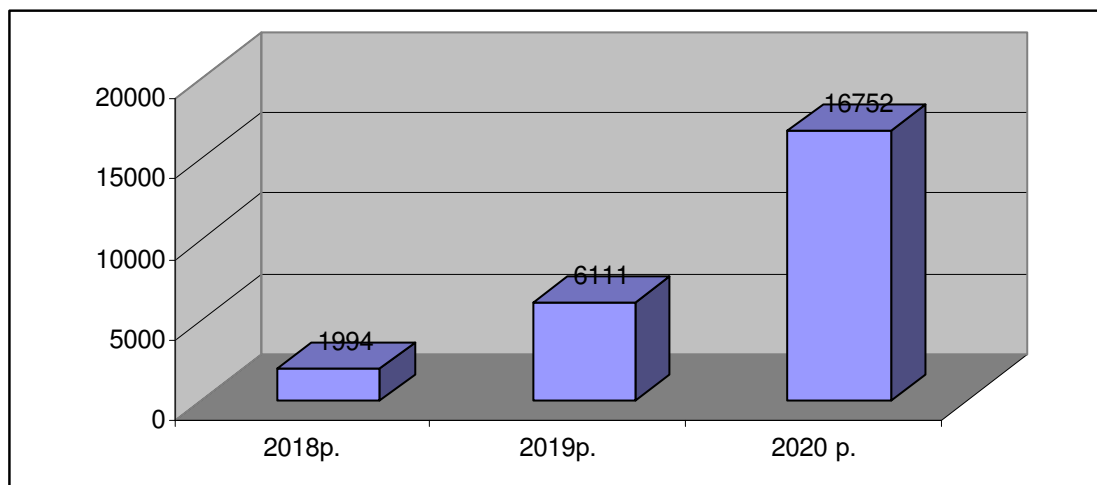

Рис.2.4. Динаміка чистого процентного доходу ПАТ КБ «Приватбанк»

Динаміка основних статей процентних доходів наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Процентні доходи ПАТ КБ «Приватбанк»

Процентні доходи	2018		2019		2020	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Кредити та аванси фізичним особам	8866	28,3	11699	47,8	15934	51,8
Інвестиційні цінні папери за СВІСД	0	0,0	0	0,0	6398	20,8
Кредити та аванси юридичним особам	20944	66,8	2839	11,6	1576	5,1
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	430	1,4	471	1,9	1112	3,6
Інвестиційні цінні папери за АС	0	0,0	0	0,0	798	2,6
Заборгованість банків	10	0,0	215	0,9	303	1,0
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	0	0,0	0	0,0	77	0,3
Придбані/створені знецінені кредити	0	0,0	0	0,0	6	0,0
Інвестиційні цінні папери, наявні для продажу	51	0,2	6223	25,4	0	0,0

Продовження таблиці 2.3

Процентні доходи	2018		2019		2020	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	0	0,0	1661	6,8	0	0,0
Інше	128	0,4	1	0,0	0	0,0
Разом процентні доходи за ефективною ставкою відсотка	0	0,0	23109	94,4	26204	85,2
Інвестиційні цінні папери за СВПЗ	0	0,0	0	0,0	4167	13,5
Фінансовий лізинг	929	3,0	1376	5,6	383	1,2
Всього інших процентних доходів	0	0,0	1376	5,6	4550	14,8
Всього процентних доходів	31358	100	24485	100	30754	100

Більш ніж половину процентних доходів комерційний банк отримує від кредитів та авансів фізичних осіб. Друге місце займають надходження від інвестиційних цінних паперів - 20,8%. Процентні доходи від кредитів юридичним особам за останні 3 роки скоротились в 13 разів, а питома вага зменшилась з 66,8% до 5,1%.

Позитивний факт зростання процентних доходів від кредитів підприємствам малого та середнього бізнесу. Кредитний портфель МСП у 2018р. складав 430 млн.грн. На протязі 3 років збільшився майже у 2,5 рази до показника 1112 млн.грн.

Загальні процентні доходи банку мають нерівномірну тенденцію, з початку до зменшення на 6873 млн.грн (порівнюючи 2019р.з 2018р.), а потім до збільшення на 6269 млн.грн. (порівнюючи 2020р. з 2019р.). Структура процентних доходів за 2016-2018рр. наведено на рис.2.5-2.8.

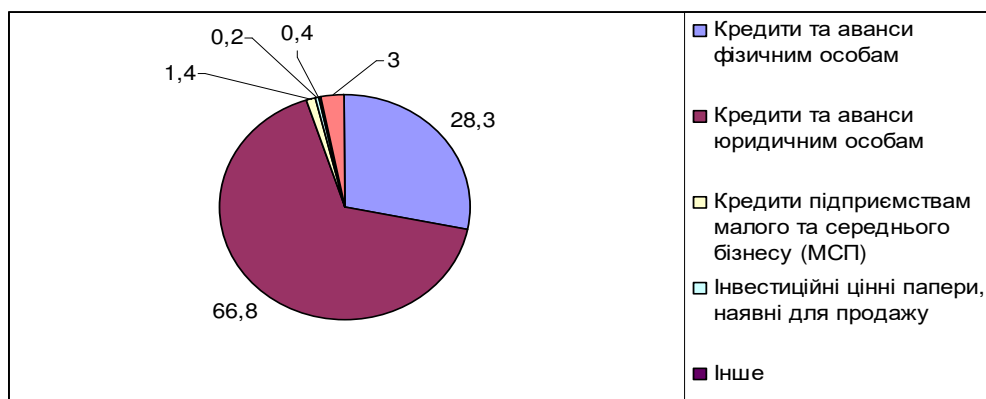

Рис.2.5. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2018р.)

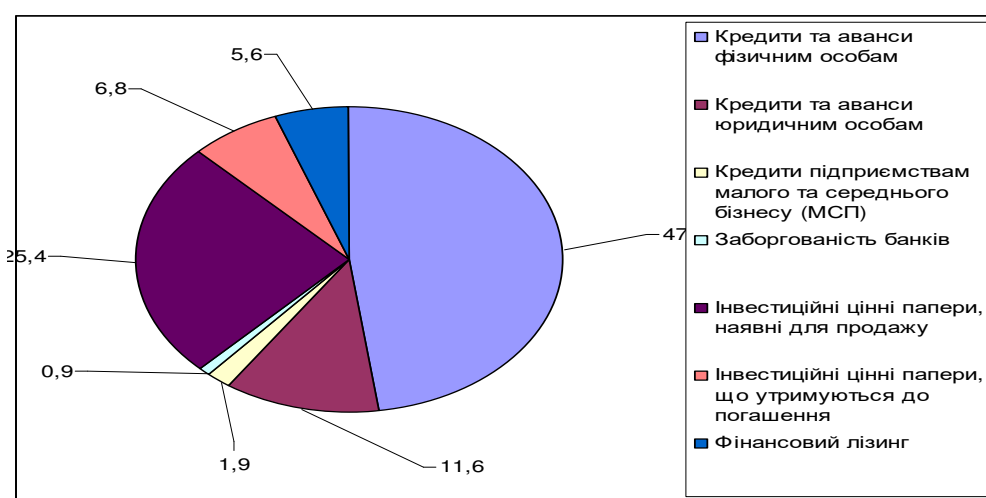
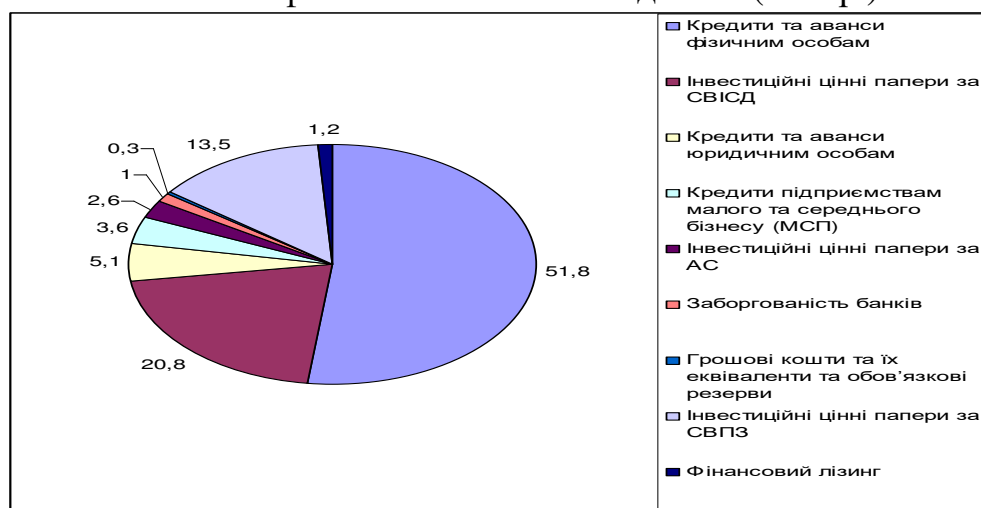

Рис.2.6. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2019р.)

2.6. Структура процентних доходів за ефективною ставкою відсотка (2020р.)

Динаміка основних статей комісійних доходів наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4
Доходи за виплатами та комісійними ПАТ КБ «Приватбанк»

роки		Розрах. операції	Зняття готівки	Касові операції	Еквайринг	Міжнародн і платіжні системи	Інше
2018	млн.грн	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	304
	%	-	-	-	-	-	2,93
2019	млн.грн	5 834	3 201	235	2 365	1 262	314
	%	44,16	24,23	1,78	17,9	9,55	2,38
2020	млн.грн	8554	4325	245	3514	1165	1787
	%	43,67	22,08	1,25	17,94	5,95	9,12

Левову частку комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» отримує від розрахункових операцій - 43-44%. Зняття готівки та еквайринг займають відповідно 22 та 18%.

Позитивний факт зростання всіх статей комісійних доходів. Порівнюючи 2020р. з 2019р.:

- за розрахунковими операціями збільшення на 2720 млн.грн;
- за зняттям готівки збільшення на 1124 млн.грн;
- за касовими операціями збільшення на 10 млн.грн
- за іншими операціями збільшення на 1473 млн.грн.

Структура комісійних доходів за 2019, 2020рр. наведена на рис.2.7.,2.8

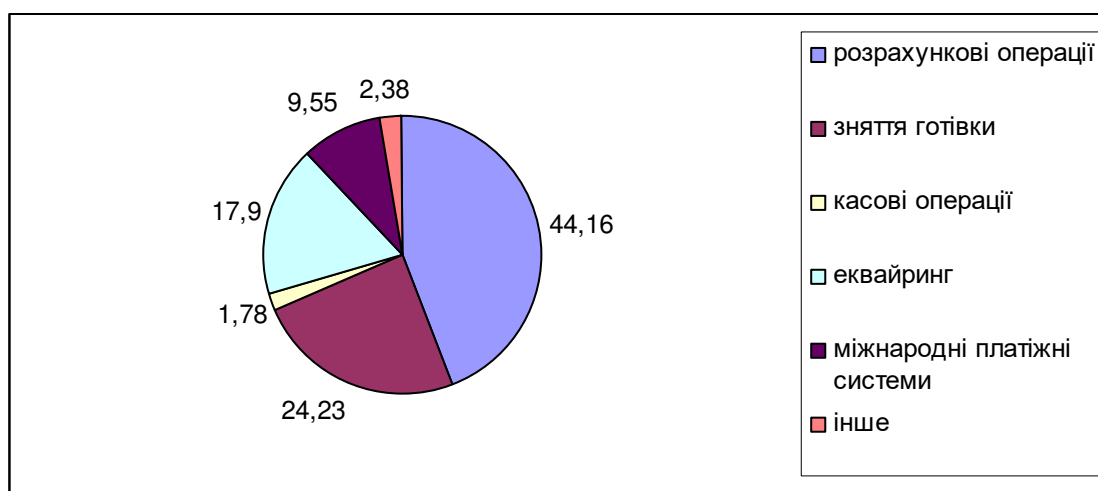

Рис.2.7. Структура комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» (2019р.)

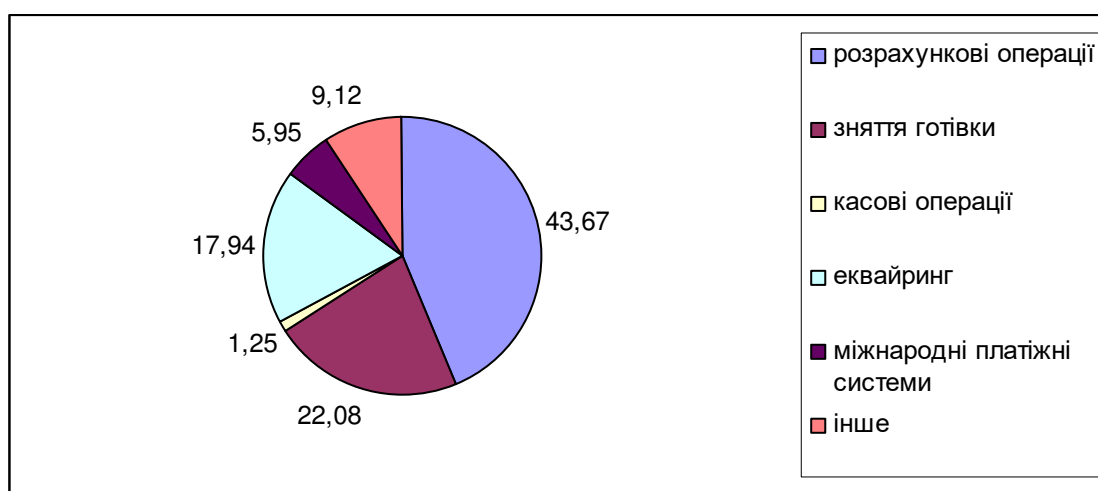

Рис.2.8. Структура комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» (2020р.)

Динаміка процентних витрат ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2018-2020рр. наведена в табл.2.5.

Найбільші процентні витрати банку спостерігаються з строкових депозитів фізичних осіб. Позитивний факт скорочення їх в динаміці, якщо у 2016р. цей показник складав 16037 млн.грн., то вже у 2018р. він зменшився більш ніж у 1,5 рази.

Процентні витрати за строковими депозитами юридичних осіб теж з кожним роком зменшуються. Порівнюючи 2018р. з 2016р. показник зменшився на 1568 млн.грн (в 2,8 рази).

Процентні витрати ПАТ КБ «Приватбанк»

роки		Строкові депозити фізичних осіб	Поточні/ розрахункові рахунки	Заборгованість перед НБУ	Строкові депозити юридичних осіб	Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	Субординований борг	Власні боргові цінні папери та інші позикові кошти	Інше
2018	млн.грн	16037	2964	5253	2434	615	1138	923	0
	%	54,61	10,09	17,89	8,29	2,09	3,88	3,14	0
2019	млн.грн	12051	1793	2751	1617	136	19	0	7
	%	65,59	9,76	14,97	8,8	0,74	0,1	0	0,04
2020	млн.грн	9010	2316	1697	866	87	17	0	9
	%	64,35	16,54	12,12	6,18	0,62	0,12	0	0,06

Також позитивний факт зменшення процентних витрат за заборгованістю перед НБУ на 3556 млн.грн та поточними рахунками на 648 млн.грн.

Загальні процентні витрати зменшились на 15362 млн.грн. (в 2 рази).

Комісійні витрати наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Комісійні витрати ПАТ КБ «Приватбанк»

Витрати за виплатами та комісійними	2018		2019		2020	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Міжнародні платіжні системи	н/д	-	2071	68,64	2969	67,45
Розрахункові операції	н/д	-	703	23,30	1240	28,17
Касові операції	н/д	-	186	6,17	192	4,36
Інше	3	0,14	57	1,89	1	0,02

Найбільша питома вага спостерігається з комісійних витрат міжнародних платіжних систем - 67,45%.

Комісійні витрати з розрахункових операцій збільшилась за вартісною та за питомою вагою: за вартістю показник збільшився на 537 млн.грн., за питомою вагою на 4,87 %.

Комісійні витрати за касовими операціями збільшились на 6 млн.грн., а їх питома вага зменшилась на 1,81%.

Адміністративні та інші операційні витрати наведено в таблиці 2.7.

Найбільші статті адміністративних та інших операційних витрат: витрати, пов'язані з персоналом, відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, професійні послуги, витрати щодо резерву під юридичні ризики. Загальний відсоток перелічених витрат складає майже 70% загальних адміністративних витрат.

Адміністративні та інші операційні витрати
ПАТ КБ «Приватбанк»

Адміністративні та інші операційні витрати	2018		2019		2020	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Витрати, пов'язані з персоналом	3 477	35,58	4559	37,39	5729	40,96
Відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	1468	15,02	1471	12,06	1669	11,93
Професійні послуги	281	2,88	419	3,44	1234	8,82
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	15	0,15	1024	8,40	1033	7,38
Податки, крім податку на прибуток	323	3,31	490	4,02	881	6,30
Оренда	486	4,97	619	5,08	685	4,90
Амортизація приміщень, удосконалень орендованого майна, обладнання та нематеріальних активів	483	4,94	515	4,22	594	4,25
Витрати на комунальні послуги та господарські потреби	405	4,14	453	3,71	566	4,05
Утримання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	457	4,68	472	3,87	468	3,35
Поштові витрати та витрати на послуги зв'язку	536	5,49	428	3,51	423	3,02
Охорона	140	1,43	178	1,46	207	1,48
Реклама та маркетинг	86	0,88	60	0,49	125	0,89
Транспортні витрати	115	1,18	126	1,03	120	0,86
Витрати на страхування	675	6,91	362	2,97	44	0,31
Резерви під інші активи	0	0,00	0	0,00	21	0,15
Резерви на інші фінансові активи	101	1,03	814	6,68	0	0,00
Зміни у резервах під зобов'язання кредитного характеру	0	0,00	-66	-0,54	0	0,00
Інше	225	2,30	270	2,21	189	1,35

В цілому адміністративні витрати за трьохрічний період зросли на 4217 млн.грн. Середній темп зростання за аналізований період складає 119%.

2.3. Аналіз депозитних операцій ПАТ КБ «Приватбанк»

Важливим джерелом формування ресурсної бази банків є депозитні операції, сутність яких полягає у залученні тимчасово вільних коштів клієнтів (бізнесу та домашніх господарств) в банківську систему.

Результатом проведення депозитних операцій є отримання банками та їх клієнтами певних переваг. Так, розміщення грошових коштів у депозити для клієнтів банку дає можливість: отримувати стабільний дохід в національній та іноземній валюті у вигляді відсотку протягом певного часу; збільшувати суму своїх заощаджень за рахунок процентного доходу; мінімізувати ризики втрати коштів тощо.

Щодо банків, то залучення тимчасово вільних коштів у депозити сприяє: підвищенню ліквідності банку; збільшенню обсягів активних операцій та формуванню їх ефективної структури; прискоренню безготівкових розрахунків; зменшенню вартості ресурсів порівняно з міжбанківськими кредитами.

Зазначимо, що депозитні операції банків класифікують за різними ознаками, при цьому будь-який банк формує власну структуру депозитів, яка є для нього найбільш прийнятно. З огляду на це, аналіз структури залучених клієнтських коштів банку в умовах конкуренції за грошові ресурси має першочергове значення для управління банком. Якість залучених ресурсів виявляється насамперед у їх стабільності. І чим більшою є частка стабільних ресурсів, тим, природно, вищою є ліквідність. Структура залучених клієнтських коштів не тільки відображає ступінь стійкості ресурсної бази банку, але й дозволяє прогнозувати потребу в ліквідних коштах для погашення зобов'язань за депозитами, отриманими кредитами.

Клієнтські кошти, на обсяг яких припадає основна частина залучених ресурсів, є базисом для підтримки надійності банку.

В залежності від власника та терміну кошти клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки та структури коштів клієнтів

Показники	Фізичні особи		Юридичні особи		Державні організації
	Строкові депозити	Поточні рахунки / рахунки до запитання	Строкові депозити	Поточні рахунки / рахунки до запитання	Поточні рахунки / рахунки до запитання
2016р.	119519	31207	14677	15253	0
2017р.	119476	51535	12798	28318	40
2018р.	109778	72892	11422	36785	178
Відх. (+,-)	-9741	41685	-3255	21532	178
Темп зр.,%	91,8	233,6	77,8	241,2	*

Вартість строкових коштів фізичних осіб з кожним роком зменшується, порівнюючи 2020р. з 2018р. абсолютний показник зменшився на 9741 млн.грн (8,2%). З кожним роком розширюється діапазон поточних рахунків фізичних осіб. Вартість поточних рахунків фізичних осіб зросла майже у 2,5 рази, у вартісному виразі на 41685 млн.грн.

Динаміка поточних та строкових рахунків фізичних осіб наведена на рис. 2.8.

Вартість строкових вкладів юридичних осіб теж зменшилась на 3255 млн.грн. (на 22,2%). Поточні рахунки юридичних осіб збільшились у 2,5 рази (на 21532 млн.грн).

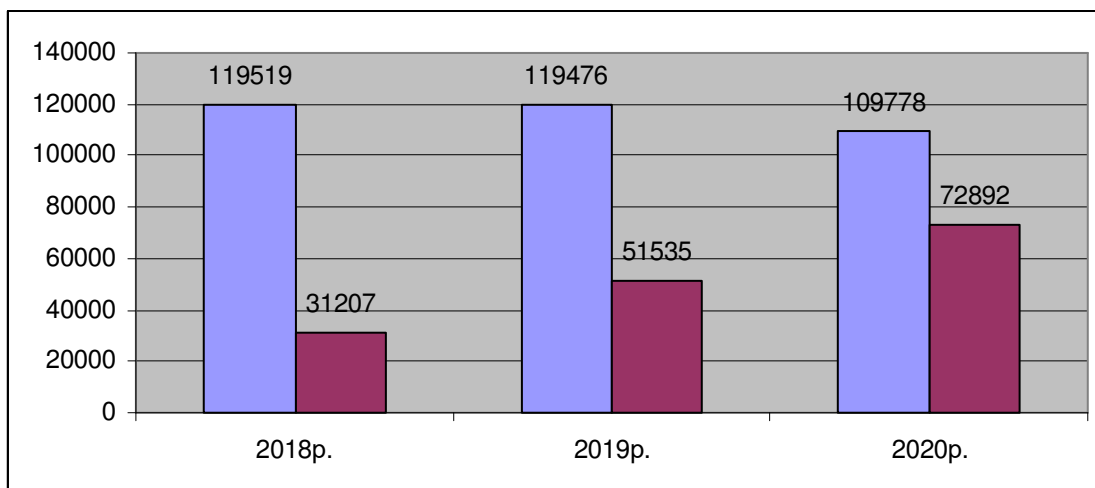

Рис.2.8. Динаміка поточних та строкових рахунків фізичних осіб
ПАТ КБ «Приватбанк»

Динаміка поточних та строкових вкладів юридичних осіб наведено на рис.2.9.

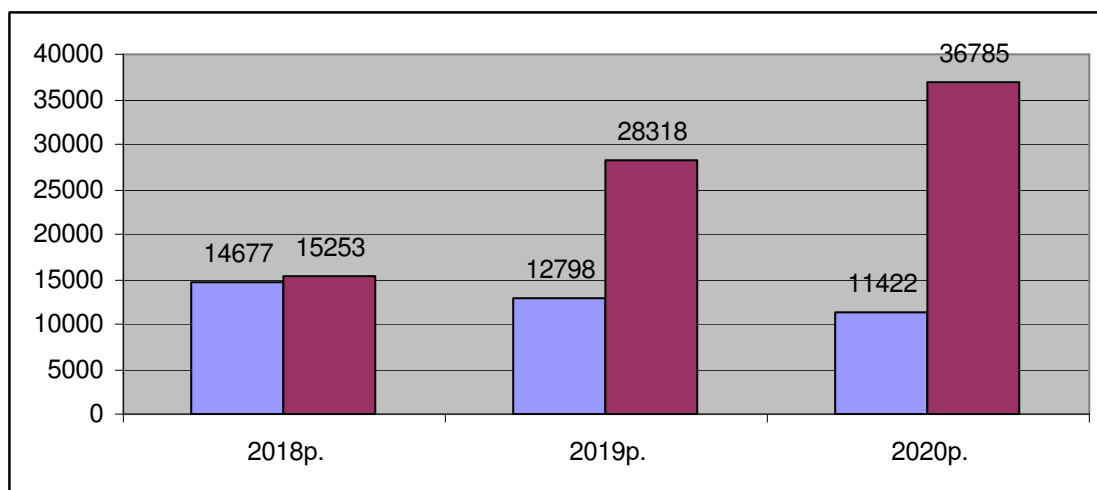

Рис.2.9. Динаміка поточних та строкових рахунків юридичних осіб ПАТ
КБ «Приватбанк»

Вартість поточних рахунків державних структур майже не змінюється. На протязі 2018-2020рр. вартість складає 178 млн.грн.

Слідчим етапом аналізу коштів клієнтів є аналіз розподілу за галузями економіки (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз розподілу коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк»
за галузями економіки

Сфера діяльності (галузь економіки)	2018р.		2019р.		2020р.	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Фізичні особи	150728	83,4	171011	80,6	182670	79,1
Сфера послуг	6620	3,7	7517	3,5	11129	4,8
Торгівля	9133	5,1	9952	4,7	7533	3,3
Виробництво	2203	1,2	2571	1,2	3303	1,4
Сільське господарство	1612	0,9	1365	0,6	1105	0,5
Транспорт та зв'язок	2 471	1,4	1208	0,6	732	0,3
Підприємства державної власності	0	0,0	40	0,0	178	0,1
Машинобудування	308	0,2	319	0,2	174	0,1
Інше	7 583	4,2	18184	8,6	24 231	10,5
Всього коштів клієнтів	180656	100,0	212167	100,0	231055	100,0

Базоутворюючим елементом коштів клієнтів є ресурси фізичних осіб. Їх вартість збільшилась на 31942 млн.грн, питома вага дещо знизилась з 83,4% до 79,1%.

Друге місце за питомою вагою займає сфера торгівлі, але з кожним роком вартісний показник зменшується, якщо у 2018р. кошти клієнтів сфери торгівлі склали 9133 млн.грн, то у 2020 лише 7533 млн.грн.

Сфера послуг поступово стає однією з головних сфер, яка відкриває все більше та більше поточних рахунків.

Структуру коштів клієнтів за галузями наведено на рис.2.10- 2.12.

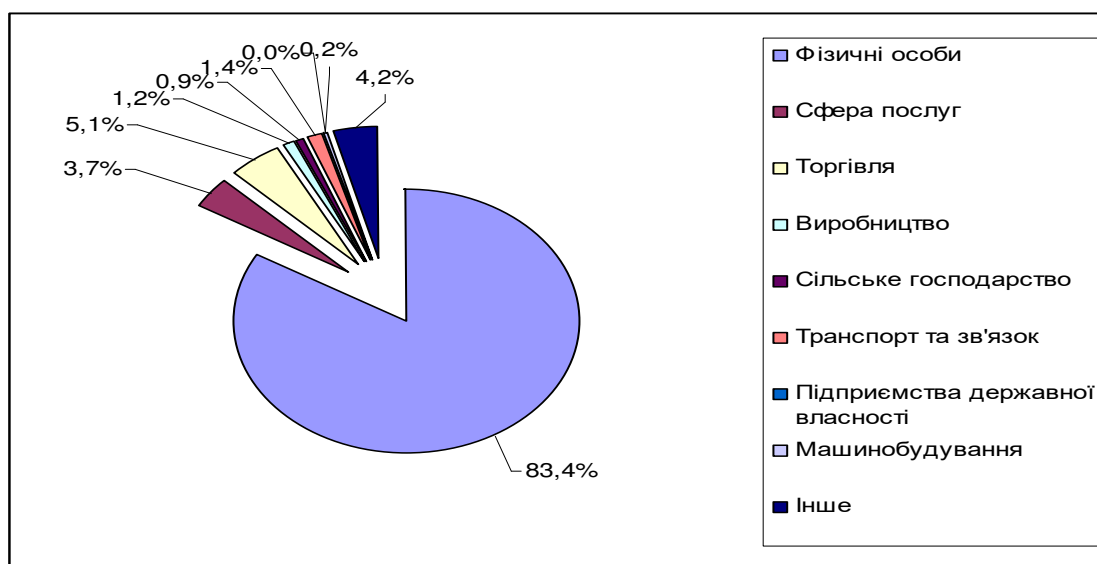

Рис.2.10. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2018р.)

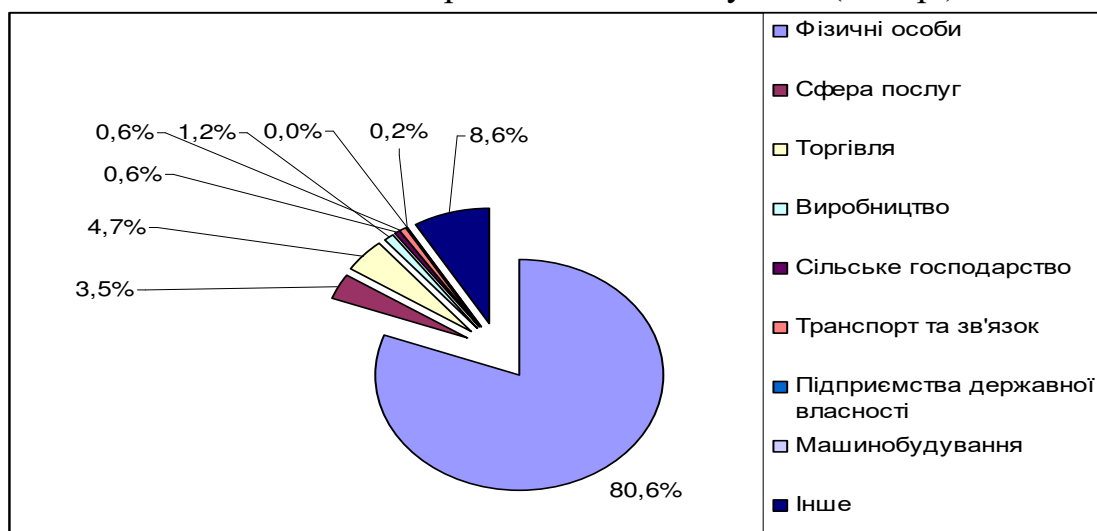

Рис.2.11. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2019р.)

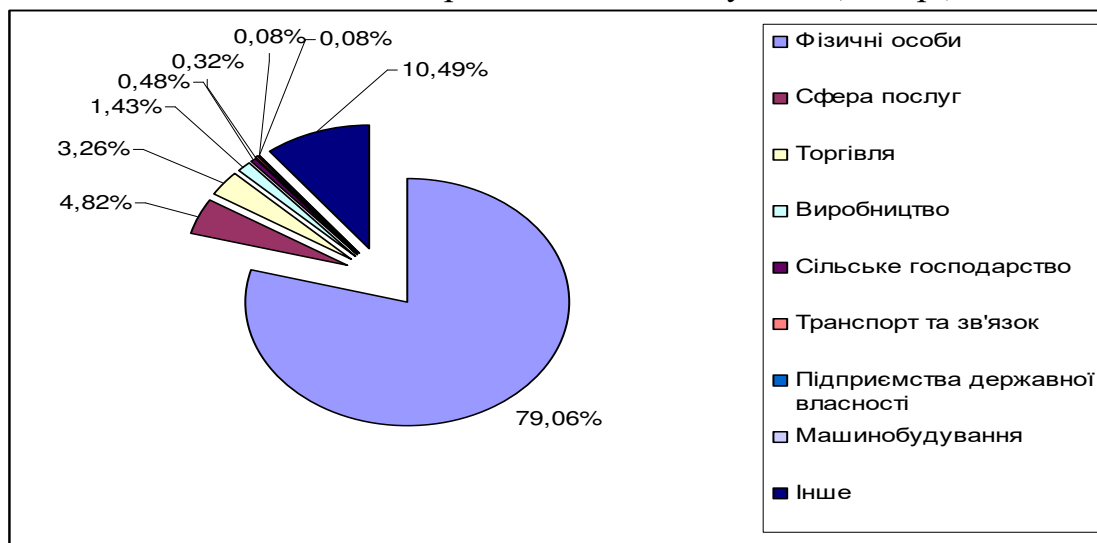

Рис.2.12. Структуру коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за галузями (2020р.)

Незначну питому вагу у депозитному портфелі банку займають: виробництво, машинобудування, транспорт та зв'язок, підприємства державної власності.

Загальна вартість депозитного портфелю зросла майже у 2,5 рази, це позитивний факт.

Більш глибоко вивчити стан залучених ресурсів допоможе аналіз коштів за строками погашення.

Кошти клієнтів за строками погашення наведені в таблиці 2.10. та на рис.2.12.-2.14.

Таблиця 2.10

Аналіз коштів клієнтів ПАТ КБ «Приватбанк» за строками погашення

Термін погашення	Вартість, тис грн			Частка, %		
	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020
До 1 місяця	144145,4	172810	188194,3	79,79	81,45	81,45
1-3 місяців	10315,46	12157,17	13239,45	5,71	5,73	5,73
3-12 місяців	23304,62	23529,32	25624	12,9	11,09	11,09
Понад 1 рік	2890,496	3670,489	3997,252	1,6	1,73	1,73
Разом коштів клієнтів	180 656	212167	231 055	100	100	100

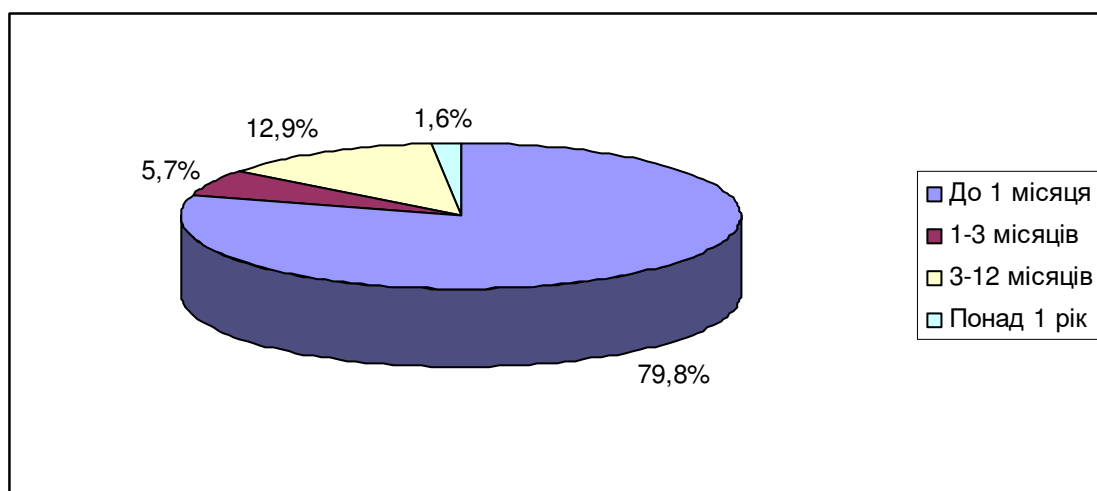

Рис.2.13. Кошти клієнтів за строками погашення

ПАТ КБ «Приватбанк» (2018р.)

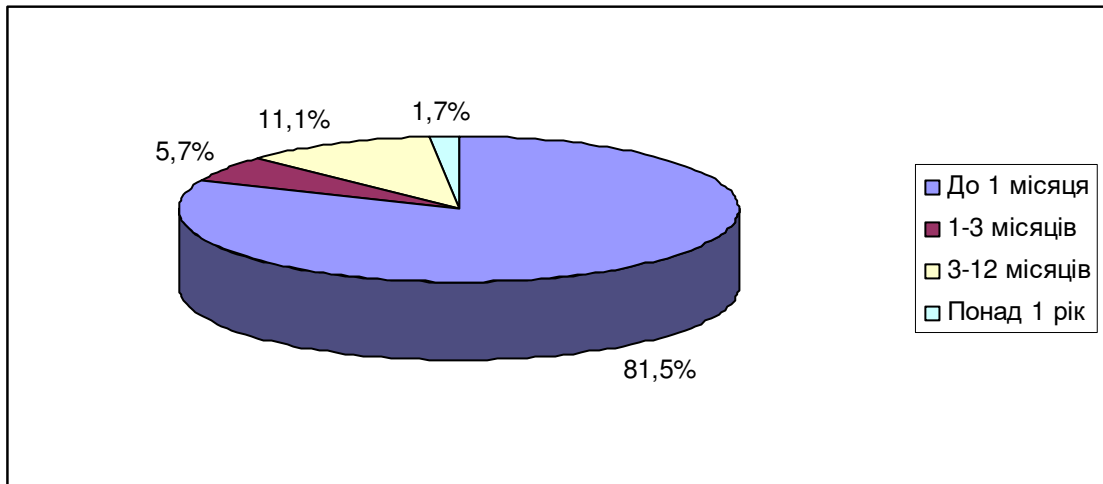

Рис.2.14. Кошти клієнтів за строками погашення
ПАТ КБ «Приватбанк» (2019р.)

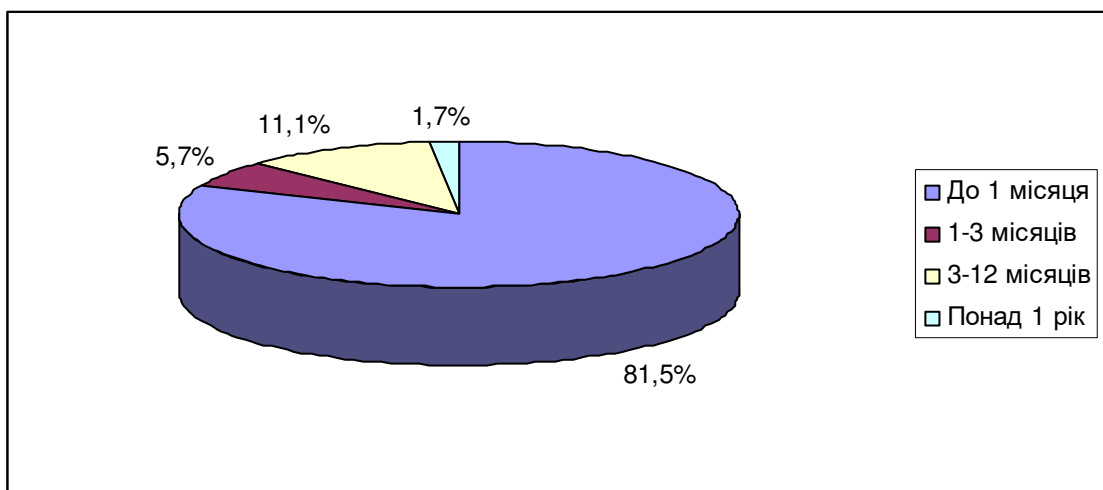

Рис.2.15. Кошти клієнтів за строками погашення
ПАТ КБ «Приватбанк» (2020р.)

Поточні кошти клієнтів складають 79-81% всіх коштів клієнтів і мають термін до 1 місяця. Строкові депозити в більшості випадків мають термін до 1 року (11-12% від загальної вартості коштів клієнтів).

Відсоткові ставки за фінансовими інструментами ПАТ КБ «Приватбанк» наведено в таблиці 2.11. Динаміку відсоткових ставок наведено на рис.2.16.

Моніторинг процентних витрат на кошти клієнтів
ПАТ КБ «Приватбанк», %

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Відх (+,-)
Строкові кошти юридичних осіб	17	13	8	-9
Строкові кошти фізичних осіб	13	10	8	-5
Поточні / розрахункові рахунки	6	2	2	-4

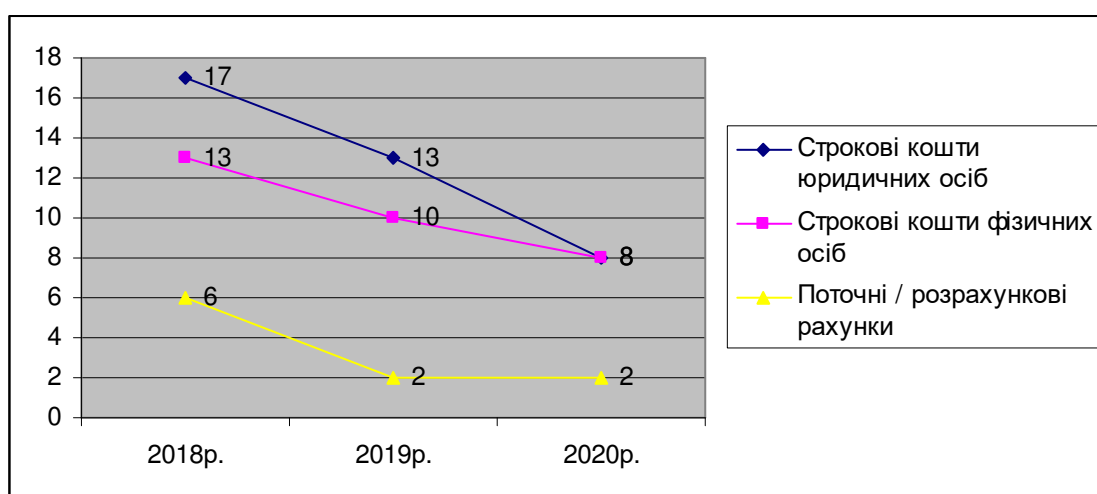

Рис.2.16. Динаміка відсоткових ставок ПАТ КБ «Приватбанк»

Виходячи з таблиці 2.11 за трьома пунктами спостерігається зниження :

- зниження ціни поточних / розрахункових рахунків фізичних осіб на 4%;
- зниження ціни строкових коштів юридичних осіб на 9%;
- зниження ціни строкових коштів фізичних осіб на 5%.

Факторів, які вплинули на ціну ресурсів багато: зовнішня конкуренція комерційних банків, відтік та зниження попиту на строкові кошти з боку населення, внутрішні фактори банку та інш.

Виходячи з вищезгаданого можна зробити наступні висновки до другого розділу кваліфікаційної роботи:

1. Проаналізовано основні фінансові показники ПАТ КБ «Приватбанк».

Вартість активів ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 98287 млн.грн. (54,7%). Абсолютний показник 2020р. перевищує середнє значення за 3 роки на 40886,7 млн.грн. З кожним роком динамічно збільшується капітал банку. Порівнюючи 2020р. з 2018р. капітал банку зріс на 57812 млн.грн. Пропорційно капіталу банку зростають його зобов'язання. Вартість зобов'язань за останні 3 роки збільшилась на 40475 млн.грн (19,6%). Кредитний портфель ПАТ КБ «Приватбанк» збільшився на 17524 млн.грн, показник збільшився більш ніж у 1,5 рази. Позитивний факт збільшення коштів клієнтів. У вартісному виразі збільшення склало 148399 млн.грн (майже у 2,8 рази). ПАТ КБ «Приватбанк» має значні проблеми з показником чистого прибутку. Середня значення прибутковості банку за останні 3 роки складає -54354 млн.грн.

2. Розглянуті основні доходи та витрати ПАТ КБ «Приватбанк».

Основними статтями доходів ПАТ КБ «Приватбанк» є процентний та комісійних доходи. За процентними доходами простежуються незначне зменшення, але це зменшення підкріплюється значним зниженням процентних витрат.

Більш ніж половину процентних доходів комерційний банк отримує від кредитів та авансів фізичних осіб.

Найбільші процентні витрати банку спостерігаються з строкових депозитів фізичних осіб. Позитивний факт скорочення їх в динаміці, якщо у 2018р. цей показник складав 16037 млн.грн., то вже у 2020р. він зменшився більш ніж у 1,5 рази. Процентні витрати за строковими депозитами юридичних осіб теж з кожним роком зменшуються. Порівнюючи 2020р. з 2018р. показник зменшився на 1568 млн.грн (в 2,8 рази).

Тобто можна сказати, що ПАТ КБ «Приватбанк» змінив спеціалізацію з строкових вкладів юридичних осіб на строкові вклади фізичних осіб.

Негативні тенденції темпах зростання комісійних доходів та витрат. Темп зростання комісійних доходів - 189%, темп зростання комісійних витрат - 199,6%.

Левову частку комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» отримує від

розрахункових операцій - 43-44%. Зняття готівки та еквайрінг займають відповідно 22 та 18%.

Позитивний факт збільшення чистого процентного доходу, його вартість збільшилась майже у 8,5 раз. Чистий дохід за виплатами та комісійними теж з кожним роком зростає, порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшення склало 7028 млн.грн.

ПАТ КБ «Приватбанк» покращую свій кінцевий результат. Банк останні 2 роки має позитивний чистий прибуток. Порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість чистого прибутку збільшилась на 189036 млн.грн.

3. Аналітично досліджені депозитні операції ПАТ КБ «Приватбанк»

Простежуються наступні тенденції:

- скорочення вартості строкових коштів фізичних та юридичних осіб відповідно на 8,2% та 22,2%

- розширення діапазону поточних рахунків фізичних осіб. Вартість поточних рахунків фізичних осіб зросла майже у 2,5 рази, у вартісному виразі на 41685 млн.грн., поточні рахунки юридичних осіб збільшились у 2,5 рази (на 21532 млн.грн).

- базуєтворюючим елементом коштів клієнтів за галузевою структурою є ресурси фізичних осіб. Їх вартість збільшилась на 31942 млн.грн, питома вага дещо знизилась з 83,4% до 79,1%. Друге місце за питомою вагою займає сфера торгівлі, але з кожним роком вартісний показник зменшується, якщо у 2016р. кошти клієнтів сфери торгівлі склали 9133 млн.грн, то у 2020 лише 7533 млн.грн. Сфера послуг поступово стає однією з головних сфер, яка нарощує обсяги відкритих рахунків та їх вартість.

4. Основними пріоритетами для ПАТ КБ «Приватбанк» на наш погляд виходячи з погіршення ситуації з коштами клієнтів повинно бути:

- створення методичного підходу оцінки конкурентних переваг ПАТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів

- зміна основних стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб;

- удосконалення організації аналізу інформації клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк» на основі створення інтегрованого показника стану клієнтської бази банку

- зміна політики ціноутворення на строкові вклади ПАТ КБ «Приватбанк» на основні метода граничних витрат;

- створити інтегральний показник ефективного залучення депозитних вкладень, який допоможе моніторити стан ефективності строкових депозитів

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

ЗА РАХУНОК РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

3.1. Розвиток факторингових операцій АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Банківські установи та підприємства з деяким острахом відносяться до використання факторингових схем, так як факторингове фінансування, так або інакше, продовжує нести в собі великі ризики. І багато операторів ринку, банки, факторингові компанії вже зіткнулися з такими ризиками.

Отже, проблема полягає в тому, як цього уникнути, які моделі застосувати, як зробити так, щоб знизити показники ризиків факторингового портфелю і навіть наблизити їх до європейських.

На європейському факторинговому ринку ризики мінімальні, завдяки процедурам, функціям і моделям, які застосовуються для зниження рівня втрат по факторинговим операціям.

На наш погляд, адаптація європейських моделей і факторингових схем для українського ринку дозволить істотно знизити показники втрат, які сьогодні є найактуальнішим завданням для українського факторингового ринку.

Повільні темпи становлення ринку факторингу в Україні викликане складністю в розумінні факторингу, а саме, через:

- недостатній рівень ознайомлення з послугою на українському ринку,
- асоціювання з кредитом,
- труднощі документообігу,
- незвичну систему оплати,
- складність в самостійному структуруванні операції,
- збільшення вартості продукції.

Факторинг насамперед призначений для вирішення таких питань, як негайне інкасування коштів або одержання їх на визначену у факторинговому

договорі дату, незалежно від платоспроможності платника; покриття ризиків, пов'язаних зі своєчасним отриманням оплати; управління дебіторською заборгованістю клієнта; надання консалтингових послуг власнику дебіторської заборгованості тощо.

Факторинг дає змогу постачальникові мінімізувати ризики, пов'язані із відстроченням оплати придбання товарів чи послуг, зменшує необхідність у відволіканні значних адміністративних ресурсів для отримання оплати від покупця за поставлені товари чи послуги, а також дає змогу постачальнику отримати кошти за свою дебіторську заборгованість.

Послуга факторингу в Україні доволі таки молода. Зародження та формування українського ринку факторингу припадає на 2001 рік. Першим банком, що розпочав надавати послуги з факторингових операцій, був АКБ “Укрсоцбанк”. З часом технологію факторингу підтримав і запровадив АКБ “ТАС-Комерцбанк”, розпочавши активну експансію ринку. Проте в момент становлення ринку факторингу в Україні була відсутня необхідна нормативна, теоретична і практична база, не було підготовленого кадрового потенціалу, а технологія факторингу була основана на розробках російських колег. Українські теоретики і практики розробили нову технологію, внесли відповідні корективи, вдосконалили і спростили факторинговий цикл, і в 2004 році факторинговий бізнес розпочинає своє друге зародження в банківських установах і корпораціях. З 2006 року факторингові операції починає проводити АТ “Державний Експортно-імпорتنний банк”. Однак, операції в основному проводилися з поточними клієнтами банку, які активно користувалися кредитними послугами, таким чином замінюючи кредит факторингом. Окрім банків, факторинг надають інші фінансові установи, наприклад, компанія “Арма Факторинг”. Проте, працюючи на ринку факторингу з 2004 року, ця компанія обслуговує не більше 15 клієнтів.

Поняття та предмет договору факторингу чітко визначені в Цивільному і Господарському Кодексах. Згідно ст. 1077 Цивільного Кодексу договір факторингу – це договір, згідно якого одна сторона (фактор) передає або

зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника). Згідно зі ст. 350 Господарського Кодексу факторинг – це придбання банком права вимоги в грошовій формі з поставки товарів або надання послуг з прийняттям ризику виконання такої вимоги та прийом платежів.

Отже, факторинг – комплекс послуг, що надаються клієнту спеціалізованою компанією (фактором) в обмін на уступку дебіторської заборгованості (обов'язковим є перехід права власності на дебіторську заборгованість). Важливо знати і розуміти, що факторинг – самостійний напрямок економіки, скерований на надання комплексних послуг, що сприяють росту об'єму продаж торгових і виробничих компаній та не являється частиною ніякої іншої галузі економіки і важливий сам по собі.

Твердження деяких теоретиків і практиків сьогодення про те, що факторинг є різновидом кредиту є помилковим. Щоб у цьому переконатися, наведемо відмінності між кредитом та факторингом (табл.3.1).

Основні ознаки факторингу:

- фінансування,
- облік, адміністрування, аналітичне супроводження,
- інкасація, внутрішні бізнес-процеси,
- покриття ризиків.

Таблиця 3.1

Відмінності між кредитом та факторингом

КРЕДИТ	ФАКТОРИНГ
Кредит повертається банку позичальником	Факторингове фінансування погашається з коштів, що надходять від дебіторів клієнта
Кредит надається на фіксований період	Факторингове фінансування виплачується на термін фактичного від термінування платежу
Кредит виплачується в обумовлений кредитним договором період	Факторингове фінансування виплачується в день поставки товару (надання платіжних документів)

КРЕДИТ	ФАКТОРИНГ
Кредит, як правило, надається під забезпечення	Факторингове фінансування, як правило, здійснюється без забезпечення
Кредит надається на заздалегідь обумовлену суму	Розмір факторингового фінансування не обмежений і може збільшуватися в залежності від росту об'ємів продажів клієнта
Кредит погашається в заздалегідь обумовлений день	Факторингове фінансування погашається в день фактичної оплати дебітором поставленого товару
Погашення кредиту не гарантує отримання нового	Факторингове фінансування продовжується безстроково
При кредитуванні, окрім перерахування коштів, банк не надає позичальнику інших послуг	Факторингове фінансування супроводжується управлінням дебіторської заборгованості
Відсутність системи управління дебіторською заборгованістю постачальника	Наявність системи управління дебіторською заборгованістю постачальника

Завдяки факторингу, після поставки товару (надання послуг) продавець негайно отримує в формі авансу значну частину від суми дебіторської заборгованості, що виникла (до 95%), не чекаючи на платіж від покупця. Фінансування автоматично збільшується в залежності від росту продажів.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає: контроль за своєчасною оплатою поставок покупцями; прогнозування строків інкасації і спеціальні процедури нагадувань при затримці платежів; регулярні, детальні і зручні звіти про стан дебіторської заборгованості; механізм роботи щодо повернення боргових зобов'язань дебіторів (як

досудові так і судові дії) тощо. Покриття ризиків включає ризики, що пов'язані як із загальною діяльністю підприємства, так і з поставкою товарів з відтермінуванням платежу, в тому числі неотримання платежу від покупця в строк.

Кожне підприємство використовує різні джерела фінансування своїх оборотних засобів, зокрема це: власні кошти, товарний кредит від постачальника, попередня оплата від покупця, банківський кредит, овердрафт, факторинг тощо.

Факторинг має переваги для продавця, а саме:

- можливість значного збільшення об'ємів поставок і ринкової долі, а відповідно і прибутку компанії,
- можливість планування своїх фінансових ресурсів без врахування платіжної дисципліни покупців,
- можливість здійснювати закупівлю товарів за більш низькими цінами, маючи оборотні кошти,
- покращення ділового іміджу і платоспроможності завдяки можливості здійснювати своєчасні розрахунки зі своїми кредиторами.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується дефіцитом коштів і низькою платоспроможністю більшості суб'єктів господарювання, що призводить до істотного зростання обсягів дебіторської заборгованості. За таких умов особливу роль відіграє ефективне управління дебіторською

заборгованістю щодо своєчасного її повернення та попередження виникнення безнадійних боргів.

Наявність дебіторської заборгованості – це об'єктивний процес, який зумовлений існуванням ризиків при проведенні взаєморозрахунків між контрагентами за результатами господарської операції. Проте постійне зростання обсягу дебіторської заборгованості, недисциплінованість покупців, які щораз затримують розрахунки, наявність простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості можуть спричинити серйозні проблеми для будь-якого підприємства, суттєво вплинути на його фінансовий стан та платоспроможність. Саме тому удосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю дасть можливість вирішити ряд проблем, що зумовлені її наявністю та неконтрольованим зростанням.

В системі управління дебіторською заборгованістю вагому роль грають факторингові операції.

Розглянемо цей вид послуг як альтернатива повернення боргів контрагентів.

В табл. 3.2. наведено факторингові операції 2 комерційних банків - лідерів ринку факторингових послуг та нашого банку який планує виходити на ринок факторингових операцій

Таблиця 3.2

Факторингові операції 2 комерційних банків - лідерів ринку факторингових послуг та ПАТ КБ «Приватбанк»

Показники	UniCredit Bank	Райффайзен Банк Аваль	ПАТ КБ «Приватбанк» »
Максимальна сума факторингу, % суми постачання	96,5%	90%	85%
Максимальний термін, місяців	2	4	2

Ставка в гривні, річних	21% (1 місяць) 22% (2 місяці)	19%-24% 40% (без регресу)	21%-23%
Мінімальна комісія за управління дебіторським боргом, % суми боргу	Від 0,5%	0,5%	0,6% (1 місяць) 0,85% (2 місяці)
Мінімальна кількість дебіторів	1	3	3

Отже, серед досліджуваних банків найбільшу суму факторингу надає «UniCredit Bank» 96,5 %, а найменшу ПАТ КБ «Приватбанк» – 85 %. У «UniCredit Bank» існує фіксована ставка 21 % річних строком на 1 місяць, у «Райффайзен Банк Аваль» коливається від 19 % до 24 %, у ПАТ КБ «Приватбанк» коливається від 21 % до 23 %.

Наведемо приклад розрахунку вартості факторингу на суму 1000 тис. грн строком на 1 місяць (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розрахунок вартості факторингу

Показники	UniCredit Bank	Райффайзен Банк Аваль	ПАТ КБ «Приватбанк»
Сума коштів сплачена банком продавцеві на початку, тис.грн	965	900	850
Відстрочена сума платежу, тис.грн	35	100	150
Вартість факторингу, тис.грн	16,89	15,75 30 (без регресу)	14,88

Комісія за управління дебіторським боргом, тис.грн	4,83	4,5	5,1
Загальна сума вартості факторингу, тис.грн	21,72	20,25 (34,5 без регресу)	19,98

Визначаємо, що серед вищезазначених банків найбільшу вартість факторингових послуг має UniCredit Bank – 21,72 тис. грн та «Райффайзен Банк Аваль» – 20,25 тис. грн. Найменшу вартість має ПАТ КБ «Приватбанк» – 19,98 тис. грн. Зазначмо, що під час розрахунків у всіх трьох банків ми брали річну ставку факторингу 21 %. Можливі певні коливання у процентних ставках, але базою, за якою нараховуються ці проценти та комісійна винагорода банку, є сума коштів, сплачена банком продавцеві на початок (у UniCredit Bank найбільша сума – 965 тис. грн, у «Райффайзен Банк Аваль» ця сума становить 900 тис. грн а у ПАТ КБ «Приватбанк» – 850 тис. грн). Але ПАТ КБ «Приватбанк» має більшу комісійну винагороду, яка становить 0,6% проти 0,5% у «Райффайзен Банк Аваль».

Для порівняння проведемо розрахунок вартості кредиту трьох вищезгаданих банків на суму 1000 тис. грн строком на 1 місяць.

Таблиця 3.4

Розрахунок вартості кредиту

Показники	UniCredit Bank	Райффайзен Банк Аваль	ПАТ КБ «Приватбанк»
Сума кредиту, тис.грн	1000	1000	1000
Ставка в гривні, річних, %	21	21	21
Вартість кредиту, тис.грн	17,5	17,5	17,5
Комісійна винагорода за кредит, %	0,5	0,5	0,5

Сума комісійної винагороди за кредит, тис.грн	5	5	6
Загальна сума вартості кредиту, тис.грн	22,5	22,5	23,5

Найбільшу вартість кредиту має ПАТ КБ «Приватбанк», це пов'язано з тим, що ПАТ КБ «Приватбанк» має найбільшу суму комісійної винагороди.

Такі банки, як UniCredit Bank та «Райффайзен Банк Аваль» мають однакову суму вартості кредиту. Варто зауважити, що за рівнем капіталізації та надійності цих трьох банків потрібно обирати саме UniCredit Bank або «Райффайзен Банк Аваль». Проведемо аналіз вартості факторингу та вартості кредиту трьох вищезгаданих банків на суму 1000 тис. грн строком на 1 місяць.

Порівняння вартості факторингу та вартості кредиту наведено в табл. 3.5.

Проведення факторингової операції для підприємств є набагато дешевшим, ніж отримання кредиту. ПАТ КБ «Приватбанк» має найдешевший факторинг, ніж кредит в цьому банку. Зауважимо, що у разі надання факторингу «Райффайзен Банк Аваль» має право вимагати повернення кредиту (факторинг з регресом) якщо без права повернення грошей (факторинг без регресу), то річна ставка на такий вид факторингу становить близько 40 % річних, тому що даний вид факторингу є більш ризиковим для банку. Під час укладання факторингової угоди, окрім банку, продавця продукції, цю угоду повинні узгодити та укласти і покупці продукції, після цього факторингова угода вступає у дію.

Таблиця 3.5

Порівняння вартості факторингу та вартості кредиту

Показники	UniCredit Bank	Райффайзен Банк Аваль	ПАТ КБ «Приватбанк»
Загальна сума вартості факторингу, тис.грн	21,72	20,25	19,98
Загальна сума вартості кредиту, тис.грн	22,5	22,5	23,5
Відхилення (кредиту від факторингу)	+0,78	+2,25	+3,52

факторингу), тис.грн			
----------------------	--	--	--

Розраховуємо вартість факторингу для машинобудівних підприємств Запорізької області виходячи з суми їх дебіторської заборгованості – 4382 млн.грн (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Розрахована вартість факторингу для підприємств машинобудування

Показники	ПАТ КБ «Приватбанк»	Райффайзен Банк Аваль	UniCredit Bank
Сума коштів сплачена банком продавцеві на початку, млн.грн	4228,63	3943,8	3724,7
Відстрочена сума платежу, млн.грн	153,37	438,2	657,3
Вартість факторингу, млн.грн	74,0	69,01	65,18
Комісія за управління дебіторським боргом, млн.грн	21,14	19,72	22,34
Загальна сума вартості факторингу, млн.грн	98,14	88,73	87,52

Як бачимо з табл. 3.6. доцільно скористатись послугами ПАТ КБ «Приватбанк» Вартість факторингових операцій в даному випадку для машинобудівних підприємств буде становити 87,52 млн.грн.

3.2. Розвиток лізингових платежів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

На сьогодні в економічній літературі немає єдиного міжнародно визнаного визначення поняття «лізинг» (від англ. to lease — брати в оренду, наймати). Це обумовлено як складним змістом цього терміна, так і відмінностями в законодавстві, системах звітності й оподаткування в різних країнах.

Можна виокремити такі визначальні риси лізингу:

- строк лізингу майна порівнянний з періодом амортизації цього майна;

- тип лізингового (орендованого) майна визначається лізингоодержувачем (орендарем);
- наявність в угоді посередника, який бере на себе зобов'язання власника майна;
- визначеність усієї лізингової операції домовленістю з майбутнім лізингоодержувачем про оренду майна на певних умовах;
- періодична, але гнучка виплата лізингових платежів;
- можливість викупу лізингового майна.

Законодавчою базою операцій з лізингу в Україні є Закони «Про фінансовий лізинг», та положення НБУ «Про кредитування»

Закон України «Про фінансовий лізинг» дає таке визначення лізингу: «Лізинг — це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне використання на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна за умови сплати лізингоодержувачем лізингових платежів».

Основними елементами лізингової операції є: об'єкти лізингу, суб'єкти лізингу, строки лізингу, лізингові платежі.

Об'єктом лізингу, як визначено ст. 2 Закону України «Про фінансовий лізинг», може бути будь-яке нерухоме та рухоме майно, що може бути віднесене до основних фондів відповідно до законодавства, у тому числі продукція, вироблена державними підприємствами, майно, не заборонене у вільному обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передачу його в лізинг.

Суб'єкти лізингу: лізингові фірми та компанії (лізингодавці), виробничі (промислові та сільськогосподарські), торговельні та транспортні підприємства і населення (лізингоодержувачі), постачальники об'єктів угоди — виробничі (промислові та торговельні) компанії.

Згідно Закону України «Про фінансовий лізинг» лізингові платежі включають:

- а) суму, яка відшкодовує частину вартості предмета лізингу;
- б) платіж як винагороду лізингодавцю за отримане у лізинг майно;
- в) компенсацію відсотків за кредитом;
- г) інші витрати лізингодавця, що безпосередньо пов'язані з виконанням договору лізингу [31,32,37,42].

Загальна сума лізингових платежів розраховується за такою формулою:

$$\text{ЛП} = \text{АВ} + \text{ПК} + \text{КВ} + \text{ДП} + \text{ПДВ}, \quad (3.1)$$

де

ЛП – загальна сума лізингових платежів, грн.;

АВ – сума амортизаційних відрахувань, грн.;

ПК – плата за кредитні ресурси, які використовуються лізингодавцем на придбання лізингового майна, грн.;

КВ – компенсаційна винагорода лізингодавцю за надане майно в користування за лізинговим договором, грн.;

ДП – плата за додаткові послуги лізингоодержувачу, що передбачені лізинговим договором, грн.;

ПДВ – податок на додану вартість, грн.

Компенсаційна винагорода розраховується двома способами:

$$\text{КВ} = \text{БВ} * \text{Р} / 100, \quad (3.2)$$

Де

Р – ставка компенсаційної винагороди річних від невідшкодованої вартості майна, %;

БВ – балансова вартість лізингового майна, грн.;

або

$$KB = (ЗВп + ЗВк) / 2 * С_{кв} / 100, \quad (3.3)$$

Де

ЗВп і ЗВк – залишкова вартість майна, відповідно, на початок і кінець року, грн.;

С_{кв} – ставка компенсаційної винагороди лізингодавцю, яка встановлюється в процентах від середньої залишкової вартості лізингового майна, % .

Розрахунок компенсаційної винагороди доречно проводити за наступними формулами:

$$KB = БВ * (P - ДК) / 100, \quad (3.4)$$

Або

$$KB = (ЗВп + ЗВк) / 2 * (С_{кв} - ДК) / 100, \quad (3.5)$$

де ДК – державна компенсація.

Державна компенсація може бути від 0 до 100 % ставки компенсаційної винагороди.

Розрахуємо лізингові платежі за наступними умовними даними: відповідно до умов договору фінансового лізингу сільськогосподарське підприємство придбало в лізинг сівалку Horsh Агро-Союз АТД – 9.35, вартість техніки, переданої в лізинг, складає – 657,12 тис. грн., крім того ПДВ – 131,42 тис. грн., всього на суму – 788,54 тис. грн.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на придбання вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу та заходи за операціями фінансового лізингу» техніка

надається у фінансовий лізинг за умови внесення лізингоодержувачем попереднього платежу, що становить не менше як 10% вартості техніки, на який не нараховується лізинговий платіж у частині винагорода лізингодавцю.

За даними розрахунків попередня оплата буде становити 118,28 тис. грн. (попередній лізинговий платіж у частині відшкодування вартості предмета лізингу, що в подальшому передається в лізинг, у розмірі 15 %).

В табл. 3.7 наведено розрахунок лізингових платежів.

Таблиця 3.7

Розрахунок лізингових платежів

Дата оплати лізингових платежів	Балансова вартість на початок звітного періоду, тис.грн	Лізингові платежі, тис.грн	Компенсаційна винагорода лізингодавцю за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості, тис.грн	Всього лізингових платежів за користування технікою, що підлягають оплаті, тис.грн
01.09.2019	670,26	0	0	0
01.09.2020	574,51	95,75	46,92	142,67

Продовження таблиці 3.7

Дата оплати лізингових платежів	Балансова вартість на початок звітного періоду, тис.грн	Лізингові платежі, тис.грн	Компенсаційна винагорода лізингодавцю за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості, тис.грн	Всього лізингових платежів за користування технікою, що підлягають оплаті, тис.грн
01.09.2021	478,76	95,75	40,22	135,97
01.09.2022	383,01	95,75	33,51	129,26
01.09.2023	287,26	95,75	26,81	122,56
01.09.2024	191,51	95,75	20,11	115,86
01.09.2025	95,76	95,75	13,41	109,16

01.09.2026	0	95,75	6,70	102,46
Всього	*	670,26	187,88	857,94
Всього лізингових платежів з урахуванням попередньої оплати	*			976,22

Згідно з проведеними розрахунками встановлено, що загальна сума лізингових платежів складатиме 976,22 тис. грн. (включаючи попередню оплату), що істотно перевищує вартість техніки.

Використовуючи формулу проведемо розрахунок компенсаційної винагороди за умови зменшення її ставки, яка сплачується щорічно лізингодавцю за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості з 6 % до 1 % (табл. 3.8) та вартості лізингових платежів (табл. 3.9).

Таблиця 3.8

Розрахунок компенсаційної винагороди

Період	Середнє значення вартості майна ((Звп+Звк / 2), тис.грн)	Компенсаційна винагорода лізингодавцю за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості з урахуванням державної компенсації					
		6%, тис.грн	5%, тис.грн	4%, тис.грн	3%, тис.грн	2%, тис.грн	1%, тис.грн
01.09.2020	622,39	6,22	12,45	18,67	24,9	31,12	37,34
01.09.2021	526,64	5,27	10,53	15,8	21,07	26,33	31,6
01.09.2022	430,89	4,31	8,62	12,93	17,24	21,54	25,85
01.09.2023	335,14	3,35	6,70	10,05	13,41	16,76	20,11
01.09.2024	239,39	2,39	4,79	7,18	9,58	11,97	14,36
01.09.2025	143,64	1,44	2,87	4,31	5,75	7,18	8,62

01.09.2026	47,88	0,48	0,96	1,44	1,92	2,39	2,87
------------	-------	------	------	------	------	------	------

Таблиця 3.9

Вартість лізингових платежів при використанні державної компенсації

Період	Загальна вартість лізингових платежів з урахуванням державної компенсації					
	6%, тис.грн	5%, тис.грн	4%, тис.грн	3%, тис.грн	2%, тис.грн	1%, тис.грн
01.09.2020	101,97	108,2	114,42	120,65	126,87	133,09
01.09.2021	101,02	106,28	111,55	116,82	122,08	127,35
01.09.2022	100,06	104,37	108,68	112,99	117,29	121,6
01.09.2023	99,1	102,45	105,8	109,16	112,51	115,86
01.09.2024	98,14	100,54	102,93	105,33	107,72	110,11
01.09.2025	97,19	98,62	100,06	101,5	102,93	104,37
01.09.2026	96,24	96,72	97,2	97,68	98,15	98,63
Всього з урахуванням попередньої оплати	812,00	835,46	858,92	882,41	905,83	929,29

Таким чином, аналізуючи результати розрахунків табл. 3.7,3.8,3.9 робимо висновок, що при застосуванні державної компенсації на рівні 1 % загальна вартість лізингових платежів становитиме 929,29 тис. грн. (включаючи попередню оплату) і при цьому відбувається зменшення предмету лізингу на 46,93 тис. грн. (4,81 %), а при умові збільшення державної компенсації до 6 %, здешевлення предмету лізингу досягне рівня 164,22 тис. грн. (16,82 %).

Лізинг на сьогодні є однією з найпривабливіших та гнучких форм фінансування технічного переозброєння сільськогосподарських підприємств. Але обмеженість кола платоспроможних лізингоодержувачів, здатних своєчасно виплачувати лізингові платежі, являється головною причиною гальмівного розвитку лізингу в аграрному секторі економіки України.

Основним чинником, який може підвищити розвиток лізингу, є державне регулювання, яке акцентуватиме увагу не тільки на правовому забезпеченні лізингової діяльності та фінансуванні лізингових компаній (оскільки державне фінансування лізингових компаній полегшення в процесах придбання

сільгосптехніки для сільгоспвиробників не приносить), а на лізингових платежах, шляхом оптимізації ставки компенсаційної винагороди лізингодавцю за допомогою щорічної державної компенсації, що позитивно вплине на всіх учасників лізингової угоди (виробника, лізингової компанії, держави та лізингоодержувача).

Пропонуємо банку ПАТ КБ «Приватбанк» надавати в лізинг сільськогосподарську техніку (сівалки різних типів). В результаті отримаємо наступне (таблиця 3.10)

Таблиця 3.10

Розрахунок результатів надання лізингових послуг банком ПАТ КБ «Приватбанк» сільськогосподарським товаровиробникам

Показники	Значення
Придбання сівалок сільськогосподарськими підприємствами (середнє значення за 2016-2020рр.), шт	2168
Еталонна вартість сільськогосподарської техніки (сівалка Horsh Агро-Союз АТД), тис.грн	788,54
Лізингові платежі (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) з урахуванням державної компенсації, тис грн	812

Продовження таблиці 3.10

Показники	Значення
Компенсаційна винагорода лізингодавцю (комерційному банку) за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості з урахуванням державної компенсації 6%) (сівалка Horsh Агро-Союз АТД), тис.грн	23,46
Плануєма вартість лізингових платежів банку від сільськогосподарської техніки, тис.грн	1760416
Загальна компенсаційна винагорода лізингодавцю (комерційному банку) за передану в лізинг техніку, тис.грн	50861,28

В результаті надання лізингових послуг сільськогосподарським товаровиробникам ПАТ КБ «Приватбанк» отримає компенсаційну винагороду у розмірі 50861,28 тис.грн.

3.3. Розвиток фінансових послуг банку за рахунок депозитарної діяльності

Банківський депозитарій – це надання банківських сейфів в оренду юридичним та фізичним особам для зберігання цінних речей.

Депозитарний договір має містити наступні значні умови:

- цілковите визначення предмету договору: надання послуг по зберіганню цінностей;
- порядок передачі депонентом депозитарію інформації о розпорядженні депонованими у депозитарії цінностями;
- строк дії договору;
- розмір та порядок сплати послуг депозитарію, оговорених в договорі;
- форму та періодичність звітності депозитарію перед депонентом;
- обов'язки депозитарію.

Документи які необхідні для укладання договору:

Для резидентів:

- паспорт громадянина України;
- ідентифікаційний номер.

Для нерезидентів:

- закордонний паспорт;
- документи про підтвердження походження грошей;
- ідентифікаційний номер, якщо нерезидент є платником податків на території України.

Після укладання договору про оренду сейфа на будь-який термін Ви отримуєте у своє розпорядження ексклюзивні два ключі і повне право класти в сейф Ваші речі, крім радіоактивних і наркотичних речовин, отрут і т.п. Доступ до сейфу здійснюється в будь-який зручний для клієнта час протягом операційного дня банку. Оплата послуг банку за надання в тимчасове

користування індивідуального сейфу здійснюється за весь період оренди. Послуги можуть оплачуватися готівкою або у безготівковій формі. Після закінченню терміну договору на оренду сейфів задаток за ключі повертається при умові повернення комплекту ключів.

Про виробника сейфів.

Виробник сейфів(SLK-70) компанія “KASO” (Фінляндія). Біля половини банків Європи використовують сейфи виробництва цієї компанії. Розміри сейфів від 45х30х6 до 45х30х30. Розміщуються такі сейфи в спеціальному сховищі, обладнаному залізними дверима та ґратами. В приміщення сховища мають доступ тільки особи з регламентованим доступом, а саме приміщення забезпечено найсучаснішою системою сигналізації.

Ціни виробника:

сейф розміром 45х30х6 – 4900 грн.,

сейф розміром 45х30х7,5 – 5800 грн.,

сейф розміром 45х30х10 – 6200 грн.,

сейф розміром 45х30х20 – 7380 грн.,

сейф розміром 45х30х30 – 8400 грн..

Пропозиція створити в м. Запоріжжя депозитарний відділ ПАТ КБ «Приватбанк» , тобто придбати 100 штук депозитарних сейфів та здавати їх у оренду юридичним та фізичним особам. Розрахунки проекту наведені у таблиці 3.11.

Для здійснення депозитарної діяльності банку необхідно придбати 100 депозитарних сейфів, по 20 штук кожного виду. Аналізуючи данні таблиці 3.11 ми бачимо, що загальна вартість придбання складає 653600 гривень.

Крім цього необхідно придбати приміщення вартістю 240000 гривень

Для того щоб розрахунку терміну окупності нам необхідно встановити тарифи на користування кожного сейфу. Ці данні наведені у таблиці 3.12 за прикладом головного офісу банку.

Таблиця 3.11
Витрати на придбання депозитарних сейфів “KASO”

Сейфи за розмірам	Кількість,шт.	Ціна одного сейфу,грн	Загальна ціна,грн
45x30x6	20	4900	98000
45x30x7,5	20	5800	116000
45x30x10	20	6200	124000
45x30x20	20	7380	147600
45x30x30	20	8400	168000
Разом	100	32680	653600

Оренда депозитного сейфу не менше 7 діб.

Тарифи вказані з урахуванням ПДВ.

Задаток за ключі - 1 000,00 грн

Обумовленість економічних явищ і процесів причинним зв'язком потребує від аналізу вивчення факторів, що викликають зміни тих чи інших показників. За допомогою аналізу установлюються найсуттєвіші факторні показники, які впливають на зміни результатів діяльності банку. Виявлення і вимірювання взаємозв'язку між показниками, що аналізуються, забезпечує комплексне, органічно взаємозв'язане дослідження роботи комерційного банку.

Таблиця 3.12

Динаміка тарифів на оренду сейфів.

Роки	2021			2022			2023			Абсолютне відхилення		
Розмір сейфа	1 доба	1 місяць	12 місяців	1 доба	1 місяць	12 місяців	1 доба	1 місяць	12 місяців	1 доба	1 місяць	12 місяців
45x30x6	9,6	288	3456	11,7	351	4212	12,5	375	4500	2,9	87	1044
45x30x7,5	12	360	4320	14	420	5040	15,4	462	5544	3,4	102	1224
45x30x10	14,4	432	5184	15,6	468	5616	18,7	561	6732	4,3	129	1548
45x30x20	16,8	504	6048	18,7	561	6732	19,8	594	7128	3	90	1080
45x30x30	19,2	576	6912	21,3	639	7668	25,3	759	9108	6,1	183	2196

Аналізуючи данні таблиці 3.12 ми бачимо, що тариф на оренду сейфу розміром 45x30x6 за 12 місяців у 2023 року порівняно з 2021 роком збільшиться на 290 гривень; сейфу розміром 45x30x7,5 – на 340 гривень; 45x30x10 – на 190 гривень; 45x30x20 – на 180 гривень; 45x30x30 – на 130 гривень.

Прогнозований прибуток від впровадження депозитарної діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» у м. Запоріжжі наведено в табл. 3.13

Таблиця 3.13

Прогнозований прибуток від впровадження депозитарної діяльності
ПАТ КБ «Приватбанк» у м. Запоріжжі

Сейфи за розмірам	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення,(+;-)	Темп росту,%
Прибуток від оренди сейфів					
45x30x6	69120	84240	90000	20880	130,2
45x30x7,5	86400	100800	110880	24480	128,3
45x30x10	103680	112320	134640	30960	129,9
45x30x20	120960	134640	142560	21600	117,9
45x30x30	138240	153360	182160	43920	131,8
Разом	518400	585360	660240	141840	127,4

Аналізуючи данні таблиці 3.13 бачимо, що прогнозований прибуток у 2023 році порівняно з 2020 роком збільшиться на 141840 гривень або на 127,4%.

В результаті аналізу третього розділу можна зробити наступні висновки:

1) Запропоновано надання факторингових послуг для машинобудівних підприємств.

Вартість факторингу для машинобудівних підприємств Запорізької області виходячи з суми їх дебіторської заборгованості – 4382 млн.грн.

Відповідно до операції факторингу отримали наступні показники:

- сума коштів сплачена банком продавцеві на початку - 4228,63 млн.грн;
- відстрочена сума платежу - 153,37 млн.грн;
- вартість факторингу 74,0 млн.грн;
- комісія за управління дебіторським боргом - 21,14 млн.грн;
- загальна сума вартості факторингу - 98,14 млн.грн;

2) Запропоновано банку ПАТ КБ «Приватбанк» надавати в лізинг сільськогосподарську техніку (сівалки різних типів). В результаті отримаємо наступні результати

- придбання сівалок сільськогосподарськими підприємства – 2168 шт;
- еталонна вартість сільськогосподарської техніки (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) - 788,54тис.грн;
- лізингові платежі (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) з урахуванням державної компенсації - 812тис грн;
- компенсаційна винагорода лізингодавцю (комерційному банку) за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості з урахуванням державної компенсації 6%) (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) - 23,46тис.грн;
- плануєма вартість лізингових платежів банку від сільськогосподарської техніки - 1760416тис.грн

В результаті надання лізингових послуг сільськогосподарським товаровиробникам ПАТ КБ «Приватбанк» отримає компенсаційну винагороду у розмірі 50861,28 тис.грн.

3) Запропоновано створити в м. Запоріжжя депозитарний відділ ПАТ КБ «Приватбанк» , тобто придбати 100 штук депозитарних сейфів та здавати їх у оренду юридичним та фізичним особам.

Для здійснення депозитарної діяльності банку необхідно придбати 100 депозитарних сейфів, по 20 штук кожного виду. Крім цього необхідно придбати приміщення вартістю 240000 гривень

Прибутки, які отримає комерційний банк від здійснення депозитарної діяльності наступні: 1 рік – 518400 грн, 2 рік – 585360 грн, 3 рік – 660240 грн

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладені положення кваліфікаційної роботи можна зробити наступні висновки:

1. Прибутковість банку відіграє важливу роль у діяльності банків. Всебічна і чітка оцінка прибутковості банку дає можливість отримати максимум інформації для аналізу фінансової стійкості банку. Дана оцінка викликана необхідністю одержання більш чіткого та об'єктивного висновку щодо фінансового стану та перспектив розвитку банку як для його клієнтів, вкладників, кредиторів, так і для центрального банку країни, який здійснює постійний нагляд за діяльністю банківських установ. Ефективне управління банківською прибутковістю, її достовірна оцінка і об'єктивний аналіз сприятиме досягненню стратегічних і тактичних фінансових цілей банку.

2. Проаналізовано основні фінансові показники ПАТ КБ «Приватбанк».

Вартість активів ПАТ КБ «Приватбанк» збільшилась на 98287 млн.грн. (54,7%). Абсолютний показник 2020р. перевищує середнє значення за 3 роки на 40886,7 млн.грн. З кожним роком динамічно збільшується капітал банку. Порівнюючи 2020р. з 2018р. капітал банку зріс на 57812 млн.грн. Пропорційно капіталу банку зростають його зобов'язання. Вартість зобов'язань за останні 3 роки збільшилась на 40475 млн.грн (19,6%). Кредитний портфель ПАТ КБ «Приватбанк» збільшився на 17524 млн.грн, показник збільшився більш ніж у 1,5 рази. Позитивний факт збільшення коштів клієнтів. У вартісному виразі збільшення склало 148399 млн.грн (майже у 2,8 рази). ПАТ КБ «Приватбанк» має значні проблеми з показником чистого прибутку. Середня значення прибутковості банку за останні 3 роки складає -54354 млн.грн.

3. Розглянуті основні доходи та витрати ПАТ КБ «Приватбанк».

Основними статтями доходів ПАТ КБ «Приватбанк» є процентний та комісійних доходи. За процентними доходами простежуються незначне зменшення, але це зменшення підкріплюється значним зниженням процентних витрат.

Більш ніж половину процентних доходів комерційний банк отримує від кредитів та авансів фізичних осіб.

Найбільші процентні витрати банку спостерігаються з строкових депозитів фізичних осіб. Позитивний факт скорочення їх в динаміці, якщо у 2018р. цей показник складав 16037 млн.грн., то вже у 2020р. він зменшився більш ніж у 1,5 рази. Процентні витрати за строковими депозитами юридичних осіб теж з кожним роком зменшуються. Порівнюючи 2020р. з 2018р. показник зменшився на 1568 млн.грн (в 2,8 рази).

Тобто можна сказати, що ПАТ КБ «Приватбанк» змінив спеціалізацію з строкових вкладів юридичних осіб на строкові вклади фізичних осіб.

Негативні тенденції темпах зростання комісійних доходів та витрат. Темп зростання комісійних доходів - 189%, темп зростання комісійних витрат - 199,6%.

Левову частку комісійних доходів ПАТ КБ «Приватбанк» отримує від розрахункових операцій - 43-44%. Зняття готівки та еквайрінг займають відповідно 22 та 18%.

Позитивний факт збільшення чистого процентного доходу, його вартість збільшилась майже у 8,5 раз. Чистий дохід за виплатами та комісійними теж з кожним роком зростає, порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшення склало 7028 млн.грн.

ПАТ КБ «Приватбанк» покращую свій кінцевий результат. Банк останні 2 роки має позитивний чистий прибуток. Порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість чистого прибутку збільшилась на 189036 млн.грн.

4. Аналітично досліджені депозитні операції ПАТ КБ «Приватбанк»

Простежуються наступні тенденції:

- скорочення вартості строкових коштів фізичних та юридичних осіб відповідно на 8,2% та 22,2%
- розширення діапазону поточних рахунків фізичних осіб. Вартість поточних рахунків фізичних осіб зросла майже у 2,5 рази, у вартісному виразі

на 41685 млн.грн., поточні рахунки юридичних осіб збільшилися у 2,5 рази (на 21532 млн.грн).

- базують на елементі коштів клієнтів за галузевою структурою є ресурси фізичних осіб. Їх вартість збільшилась на 31942 млн.грн, питома вага дещо знизилась з 83,4% до 79,1%. Друге місце за питомою вагою займає сфера торгівлі, але з кожним роком вартісний показник зменшується, якщо у 2016р. кошти клієнтів сфери торгівлі склали 9133 млн.грн, то у 2020 лише 7533 млн.грн. Сфера послуг поступово стає однією з головних сфер, яка нарощує обсяги відкритих рахунків та їх вартість.

5. Основними пріоритетами для ПАТ КБ «Приватбанк» на наш погляд виходячи з погіршення ситуації з коштами клієнтів повинно бути:

- створення методичного підходу оцінки конкурентних переваг ПАТ КБ «Приватбанк» на основі існуючих фінансових інструментів

- зміна основних стратегічних механізмів управління депозитами фізичних осіб;

- удосконалення організації аналізу інформації клієнтської бази ПАТ КБ «Приватбанк» на основі створення інтегрованого показника стану клієнтської бази банку

- зміна політики ціноутворення на строкові вклади ПАТ КБ «Приватбанк» на основі метода граничних витрат;

- створити інтегральний показник ефективного залучення депозитних вкладень, який допоможе моніторити стан ефективності строкових депозитів

6. Запропоновано надання факторингових послуг для машинобудівних підприємств.

Вартість факторингу для машинобудівних підприємств Запорізької області виходячи з суми їх дебіторської заборгованості – 4382 млн.грн.

Відповідно до операції факторингу отримали наступні показники:

- сума коштів сплачена банком продавцеві на початку - 4228,63 млн.грн;
- відстрочена сума платежу - 153,37 млн.грн;
- вартість факторингу 74,0 млн.грн;

- комісія за управління дебіторським боргом - 21,14 млн.грн;
- загальна сума вартості факторингу - 98,14 млн.грн;

7. Запропоновано банку ПАТ КБ «Приватбанк» надавати в лізинг сільськогосподарську техніку (сівалки різних типів). В результаті отримаємо наступні результати

- придбання сівалок сільськогосподарськими підприємства – 2168 шт;
- еталонна вартість сільськогосподарської техніки (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) - 788,54тис.грн;
- лізингові платежі (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) з урахуванням державної компенсації - 812тис грн;
- компенсаційна винагорода лізингодавцю (комерційному банку) за передану в лізинг техніку з невідшкодованої вартості з урахуванням державної компенсації 6%) (сівалка Horsh Агро-Союз АТД) - 23,46тис.грн;
- плануєма вартість лізингових платежів банку від сільськогосподарської техніки - 1760416тис.грн

В результаті надання лізингових послуг сільськогосподарським товаровиробникам ПАТ КБ «Приватбанк» отримає компенсаційну винагороду у розмірі 50861,28 тис.грн.

8. Запропоновано створити в м. Запоріжжя депозитарний відділ ПАТ КБ «Приватбанк» , тобто придбати 100 штук депозитарних сейфів та здавати їх у оренду юридичним та фізичним особам.

Для здійснення депозитарної діяльності банку необхідно придбати 100 депозитарних сейфів, по 20 штук кожного виду. Крім цього необхідно придбати приміщення вартістю 240000 гривень

Прибутки, які отримає комерційний банк від здійснення депозитарної діяльності наступні: 1 рік – 518400 грн, 2 рік – 585360 грн, 3 рік – 660240 грн

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2004. 468 с.
2. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб.. К.: Товариство «Знання», КОО, 2004. 324 с.
3. Васильченко З. М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Монографія. К.: Кондор, 2004. 526 с.
4. Банківські операції. Підручник: 2-ге вид., випр. і доп./ А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. К.: КНЕУ, 2002. 476 с.
5. Банківський менеджмент: навч. посіб. / О.А. Кириченко, І.В. Гіленко, С.Л. Роголь та ін.; За ред. О.А. Кириченка. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2002. 438 с.
6. Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф., Савлук М.І. Центральний банк та грошово-кредитна політика: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2005. 556 с. URL: <http://buklib.net/books/21896/>.(дата звернення 02.10.2021р.).
7. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку: навч. посібн. К.: КНЕУ. 2006. 280 с.
8. Гуцалок О.М. Дослідження компонентних складових оцінювання фінансового потенціалу банківських установ. Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: Економіка та підприємництво. 2016. № 6 (93). С. 113–117.
9. Миронова М. І. Фактори впливу на стійке функціонування комерційних банків. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.1. С. 249-255.
10. Тиркало Р. І. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2001. 318 с.

11.Скоробач О. І. Аналіз прибутку та рентабельності малих і середніх банків України. Економіка та держава. 2013. № 5. С. 77-79.

12.Коротя А. С. Рентабельність комерційного банку та фактори, що впливають на її рівень. Управління розвитком. 2012. №10. С. 73-75.

13.Баланчук Д.В. Удосконалення роботи менеджерів банку в корпоративному сегменті. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 7. С. 280–284.

14.Довгань Ж. М. Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи. Вісник НБУ. 2010. № 8. С. 51 – 55.

15.Метеленко Н.Г., Хацер М.В. Криза національної банківської системи: причини, тенденції та шляхи подолання. Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: Економіка та підприємництво. 2016. № 4–5 (91–92). С. 69–73.

16.. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М., Андрейків Т.Я. Кредит і банківська справа: підручник. Київ : Знання, 2008.564с. URL: http://pidruchniki.ws/14350120/bankivska_sprava/kredit_i_bankivska_sprava_-_vovchak_od. (дата звернення 02.10.2021р.).

17.Кривцун І. М. Управління ризиками комерційного банку. Регіональна економіка. 2008. № 4. С. 104 – 108.

18.Макаренко Ю.П., Мороховець К.С. Доходи і витрати у забезпеченні прибутковості комерційних банків України. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 10. С. 15–19.

19. Криклій О. А. Управління прибутком банку : монографія. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. 136 с.

20.Пірог Д. В. Формування і розподіл прибутку банку. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 24. С. 70-75.

21.Ревич М. Я. Методи аналізу та розподілу банківського прибутку Регіональна бізнес-економіка та управління. 2013. № 1. С. 114-120.

22.Сиромятникова О. В. Фінансові результати діяльності банку як об'єкт аналітичного дослідження URL: <https://goo.gl/RMSPvn> (дата звернення 02.10.2021р.).

23.Зінченко О. А. Удосконалення підходів до визначення складу фінансових результатів комерційного банку та методики їх аналізу Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2013. Вип. 1(1). С. 280-283.

24.Іванова В. О. Економічна сутність прибутку комерційного банку та джерела його формування. Культура народів Причорномор'я. 2012. № 253. С. 57-60.

25.Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11> (дата звернення 02.10.2021р.).

26.Аналіз банківської діяльності [за ред. А. М. Герасимовича]. К.: КНЕУ. 2004. 599 с.

27.Лисянська О.О. Деякі аспекти управління доходами та витратами банку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2011. № 22. С. 99–104.

28.Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління прибутком банку: монографія. Суми: ДВНЗ УАБС НБУ. 2008. 136 с.

29.Примостка Л.О. Банківські ризики: теорія та практика управління : [монографіяК. : КНЕУ, 2008. – 456 с.

30.Ховрак І.В. Побудова культури довіри у банківському та страховому секторах. Финансовые услуги. 2017. № 3. С. 3–6.

31.Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03>(дата звернення 02.10.2019р.).

32.Дзюблюк О., Михайлюк Р. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль. 2009. 316 с.

33.Базилевич К.С. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2007. № 11. С. 130–132.

34.Рибалка О.О. Підходи до управління прибутком банку. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 11. С. 161–165.

35. Національний банк України URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123599 (дата звернення 02.10.2021р.).

36. Доходи та витрати банків України // Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення 02.10.2019р.).

37. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. К.: КНЕУ, 2000. 292 с.

38. Шапуров О. О., Лиходід Ю. А. Фінансові результати комерційного банку: адекватність оцінювання. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу» (20-21 листопада 2019 року, м. Запоріжжя) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. С. 137-140.

39. Савченко К.І. Оптимізація витрат з метою зростання дохідності банку. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19156/1/231.pdf>. (дата звернення 02.10.2021р.).

40. Ващенко Ю.В. Банківське право: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 344 с.

41. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні : монографія. Львів : Вид-во ЛКА, 2005. 541 с.

42. Банки України URL: <http://bank-ua.com>.